

A kutatási beszámolót írta:
Domokos Tamás

A kutatásra Herend Önkormányzatának megbízásából került sor. A program megvalósítója az ECHO Oktató Kutató Műhely volt. Projekt azonosító: ECHO 25/1998.

Jelen kutatási beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet Közhasznú Társasággal!

A kutatási beszámoló kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet
8000 Székesfehérvár, Forgó u. 15.
Tel: +36 (22) 502-276, Fax: +36 (22) 379-622
www.echosurvey.hu info@echosurvey.hu

TARTALOMJEGYZÉK

1. Prológus	3. o.
1.1 A kutatás alanyai	3. o.
1.2 A kutatási módszerek	3. o.
1.3 Kérdőíves adatfelvétel a 9-14 éves korosztály körében	4. o.
1.4 Adatfeldolgozás	5. o.
2. Általános demográfiai helyzetkép	6. o.
3. Az iskola világa	10. o.
4. Egészségmegőrzés	19. o.
5. Szabadidő	27. o.
6. Közéleti aktivitás	31. o.
7. A faluhoz való viszony	35. o.
8. Egzisztencia, család	39. o.
9. A fiatalok értékrendje és pszichés állapota	45. o.

1. PROLÓGUS

Herend Község Önkormányzata döntött arról, hogy a gyermek és ifjúsági feladatok hatékonyabb ellátása céljából egy több komponensű, összetett módszertannal készülő ifjúságkutatást kíván lebonyolítani a településen. A kutatás elindításával Herend csatlakozott azon kevés önkormányzatok sorába, amelyek a kiemelten fontos ifjúsági korosztály problémáinak kezelését tudományosan megalapozott, reális helyzetkép alapján kívánják megkezdni. A kutatás elvégzésére az ECHO Oktatókutató Műhely kapott megbízást.

1.1 A kutatás alanyai

Minden társadalomtudományi vizsgálódás alapvető kritériuma a munka során használni kívánt fogalmak pontos meghatározása, annak tisztázása, hogy mit is kell értenünk az egyes fogalmak alatt.

Az ifjúságkutatás során ilyen alapvető elem, hogy meghatározzuk kiket is értünk fiatalok alatt, kire fog fókuszálni a kutatás. A szakirodalomban többféle dimenzió mentén szerveződhetnek a besorolások:

- * Azonos jogi státusz alapján;
- * Homogenitás alapján;
- * Életkori azonosság alapján.

Mivel az azonos jogi státusz alapján csupán a korlátozottan cselekvőképesek (14-18 év) tartoznak az ifjúság kategóriába, homogenitásról (azonos társadalmi helyzetről és élményvilágról) pedig nemigen lehet beszélni, az egyetlen "működőképes" és ezért legelterjedtebb szegmentáló dimenzió az életkor. Kutatóműhelyünk is ez utóbbi álláspontot fogadja el, s az ifjúsági kategória felső határát 27-29 években határozza meg. A herendi ifjúságkutatás első szakaszában a 14-27 éves korosztályba tartozó fiatalokra fókuszált adatfelvételünk.

1.2 A kutatási módszerek

A herendi ifjúságkutatás során többféle empirikus adatgyűjtési módszert választottunk. A kutatási program első lépéseként a 14-27 éves korosztály körében kérdőíves adatfelvételt végeztünk (survey). A program második szakaszában fókuszcsoportos interjúk keretében az ifjúsággal foglalkozó szakemberek véleménye alapján kerülnek feltárára az ifjúsági

problémák és a probléma megoldásába bevonható erőforrások. A harmadik fázisban szintén egy kérdőíves vizsgáltra kerül sor, a herendi általános iskolás korosztály (9-14 év) problémáiról, véleményéről, mentálhigiénés helyzetéről, az oktatáshoz, iskolához valamint a demokratikus intézményekhez való viszonyáról kapunk képet. Jelen beszámoló e részprogram eredményeit tartalmazza.

1.3 Kérdőíves adatfelvétel a 9-14 éves korosztály körében

A kutatás empirikus adatgyűjtésére önkitöltős iskolai kérdőívek segítségével került sor. A survey során arra törekedtünk, hogy a vizsgált populációban lehetőleg minden herendi általános iskolást megkérdezzünk. Az általunk megkérdezett diákok száma 217 fő volt, ami az összes általános iskolás tanuló közel felét teszi ki.

	Kérdezettek száma	Százalékos arány
4. évfolyam	55	26
5. évfolyam	40	19
6. évfolyam	39	18
7. évfolyam	36	15
8. évfolyam	47	22
Összesen (4-8 évf.)	217	100

Az adatfelvételre 1998. november-december között került sor. A diákok a kérdőíveket tanórákon töltötték ki. A tanulókkal a kitöltés előtt a pedagógusoknak ismertetni kellett a kutatás célját, el kellett mondani, hogy a kérdőív kitöltése önkéntes és névtelen, fel kellett hívni a tanulók figyelmét arra, hogy egy-egy kérdés megválaszolásával ne töltsenek sok időt, valamint, hogy az elemzést és az értékelést külső szakemberek, kutatók fogják végezni.

A kérdőíves adatfelvétel célja az volt, hogy általános képet kapjunk a tanulók szociális problémáiról (munkanélküliség, család, kallódás), az egészséges lét kérdéseiről (mentálhigiéné, deviancia, fizikai egészség), az alapvető értékrendi, identitási kérdésekről, az iskola világához, valamint a közéleti szerepekhez való viszonyokról.

1.4 Adatfeldolgozás

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek deviáns cselekedeteket négy illetve ötfokú fokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százas értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

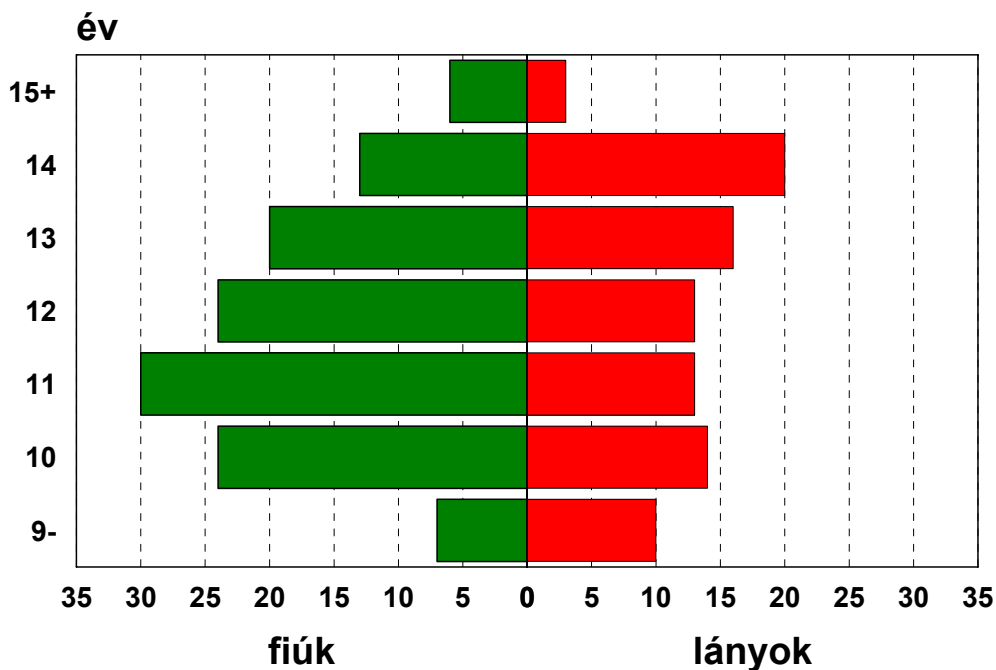
Más kérdéseknél - ahol pozitív vagy negatív tendenciát kellett prognosztizálni - a százalékos értékeket egy ún. mérleg-indexre vetítettük. Ez esetben a kapott szám egy -100 és +100 közötti érték, ahol az egyöntetű pozitív tendenciát a pozitív, míg az egyöntetű negatív tendenciát a negatív végtel mutatja. A mérleg-indexen a nulla körüli értékek fejezik ki a változatlan helyzetet.

A feldolgozás során a primer adatfeldolgozáson, az alapmegoszlások közlésén túl, az összefüggések és a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására két dimenziós elemzéseket készítettünk, korreláció és szórás vizsgálatokat, valamint faktoranalízist és többdimenziós skálázást is végeztünk. A nyitott kérdésekre adott válaszoknál általában nem a százalékos megoszlást, hanem az említések számát közöljük csakúgy, mint az előző beszámolóknál.

2. ÁLTALÁNOS DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP

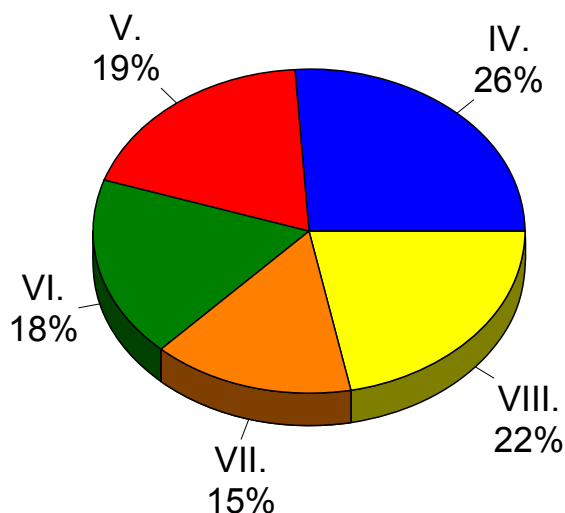
A vizsgált tanulók életkora - a korosztálynak megfelelően - általában 9 és 15 év között van, de három 15 évesnél idősebb fiatal is a mintába került. A legnépesebb életkori kategória a 11 éveseké. A nem és az életkor közös keresztmetszetéből megállapítható, hogy az egyes korévekben nem egyenlő a fiú-lány arány. A 9 és a 14 évesek között több a lány a 10-13 éveseknél viszont a fiúk száma magasabb. Különösen nagy az eltérés az 11 évesek körében.

A vizsgált tanulók korösszetétele (fő)

Az életkorhoz hasonló magyarázó változó lehet a tanulók évfolyama. Empirikus tapasztalatok alapján állítható, hogy diákok válaszait nagyobb mértékben befolyásolja az, hogy mely évfolyam tanulója, mint az életkora. Természetesen az oktatási rendszerből fakadóan az alapfokú képzésben a két változó között nagyon szoros összefüggés van ($r=0,90$). Ennek megfelelően a vizsgálat legnépesebb évfolyama a negyedikeseké az összes válaszoló negyede ide jár.

A válaszolók évfolyam szerinti megoszlása

A Nemzeti alaptanterv a kötelező iskoláztatási rendszeren belül két nagy szakaszt határozott meg az I-VI. és a VII-X. évfolyamokat kezelő differenciált tömbként. Ha a tanulók évfolyamonkénti megoszlását e logika alapján vizsgáljuk az iskola tanulóinak többsége - természetesen - az alap szakasz szerinti évfolyamokba jár. A válaszoló tanulók évfolyamonkénti megoszlásáról elmondható, hogy a tanulói létszám iskolai aránya - a pozitív irányba jelentősen kiugró negyedik osztály kivételével - nagyjából állandó.

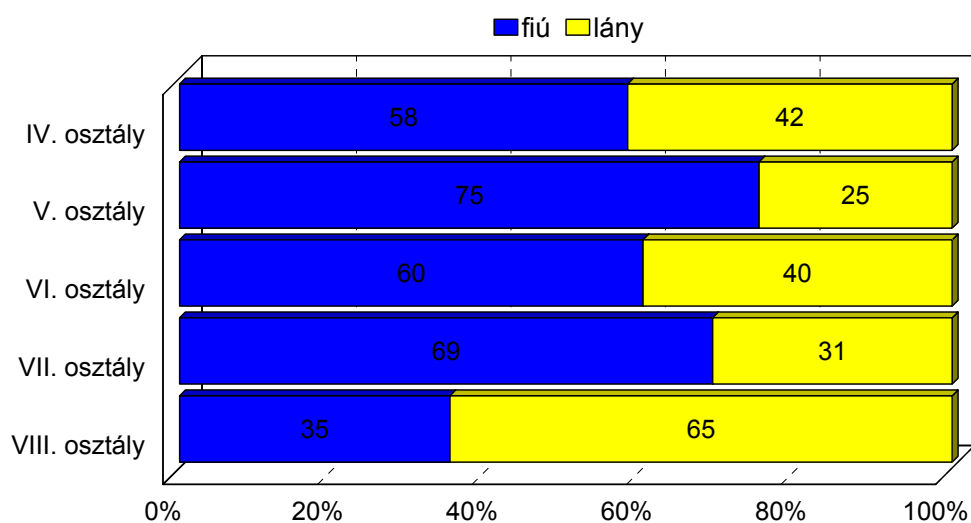
Fontos mutató, hogy az egyes évfolyamokban mennyi a túlkorosok aránya, milyen az évfolyam korösszetétele. Az alábbi táblázat ezt mutatja összefoglalóan.

Az egyes évfolyamon tanulók életkor szerinti százalékos megoszlása

Betöltött életkor	9. év	10. év	11. év	12. év	13. év	14. év	15. év	idősebb	Túlkorosok százalékos aránya
IV. osztály	31	55	14						14
V. osztály		21	63	16					16
VI. osztály			30	63	3		4		7
VII. osztály				22	69	3	3	3	9
VIII. osztály					28	70	2		2

A tanulók közötti életkori különbségek jobb értehetősége miatt az évvesztéseket is túlkorosoknak minősítettük. A táblázatból látható, hogy a legnagyobb arányban az IV. és V. osztályban fordulnak elő évvesztések, bukottak és más okból túlkorosnak minősíthetők. Ezekben az osztályokban a tanulók 14-16 százaléka "késve" érkezett. A legjobb a helyzet a végzősöknél, náluk ez az arány csak 2 százalék.

A tanulók nemek szerinti megoszlása

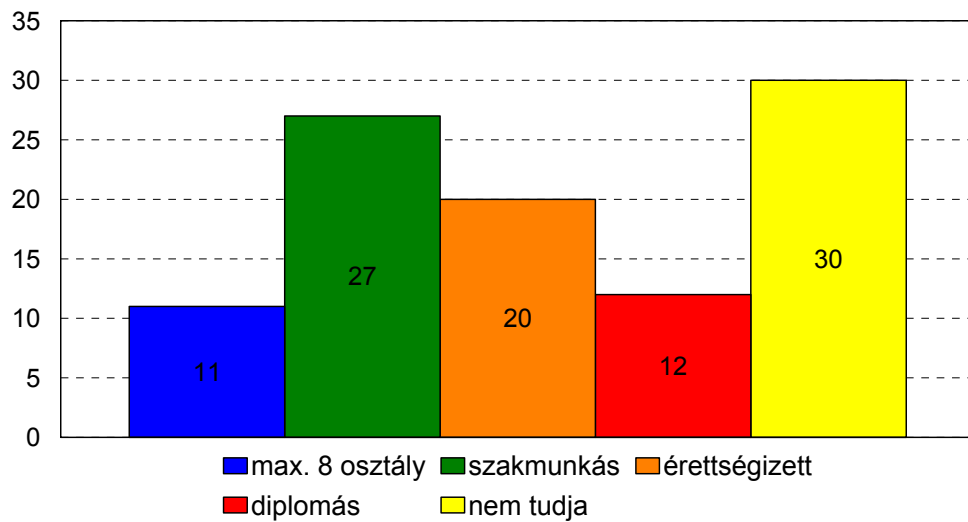

A válaszolók nem szerinti összetétele - a korábban bemutatott életkori eltéréseknek megfelelően - változó. Az V. és VII. évfolyamban a fiúk, a VIII. évfolyamban a lányok vannak jóval többen.

Talán a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége. A családi háttér és a "kulturális tőke" alapvetően - bár nem determinisztikusan - határozza meg a fiatalok által befutandó, befutható életpályát. A Herenden tanuló diákok 15 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett, 39 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 29 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 17 százalék¹. Mivel ezek az adatok átlag feletti iskolázottsági szintet mutatnak, érdemes megjegyezni, hogy a tanulók 30 százaléka nem tudta megmondani édesapjának vagy nevelőszülőjének legmagasabb iskolai végzettségét. Ez az arány különösen magas az ötödikesek körében, 45 százalék, s alacsonyabb a végzősök között, 11 százalék.

¹ A "nem tudom" válaszok nélküli százalékos arányok

A szülők iskolai végzettségének megoszlása

százalékos megoszlás

A tanulók túlnyomó többsége (85 százalék) szüleivel lakik együtt, 13 százalékuk csak az egyik szülővel él közös háztartásban, s 2 százalékuknak nincs napi kapcsolata az édesanyjával vagy édesapjával. Ezek az adatok megegyeznek a más településeken mért arányokkal.

3. AZ ISKOLA VILÁGA

Az iskolával kapcsolatban azt kértük a tanulóktól, hogy az intézményben folyó pedagógia, szakmai munkát 15 állítással való egyetértésük alapján egy négyfokú skálán értékeljék. Ezeket az értékeket átszámoltuk egy százfokú skálára. A százfokú skálán az 5 pont feletti pozitív vagy negatív irányú eltérések a statisztikailag jelentősek. Mivel a legtöbb itemet a 14-27 évesek körében is megkérdeztük ezeket az eredményeket egymás mellett érdemes bemutatni. Az állításokkal való egyetértés mértékét összefoglalóan az alábbi táblázat mutatja.

Mennyire jellemző a herendi iskolákra, hogy...

(az egyetértés mértéke százfokú skálán és nem tudom válaszok százalékos aránya)

	9-14 évesek	24-27 évesek	eltérés
A tanárok képesek fegyelmet tartani	74	51	-23
A tanárok elismerik, ha hibát követnek el	73	41	-33
Van lehetőség arra, hogy a rossz jegyeket kijavítsák a diákok	73	-	-
A tanárok szavára lehet adni	70	61	-9
A tanárok betartják a házirend rájuk vonatkozó részeit	70	57	-13
Általában jó hangulatúak a tanórák	61	-	-
Ha nem lenne kötelező, akkor is bejárnék a legtöbb órára	60	-	-
Az iskolában foglalkoznak a diákok egyéni problémáival	51	-	-
Az iskolában kivételeznek tanulókkal	46	-	-
Az iskolában túlterhelik a diákokat	43	37	-6
Előfordul, hogy a tanár megüti a diákot?	42	-	-
Az iskolában a diákokat gyakran megalázó helyzetbe hozzák	38	28	-10
Gyakran túltartják az órákat	36	29	-7
Előfordul, hogy a tanár elolvassa a diák levelét?	34	-	-
Szerinted az iskolai házirendet betartják a diákok?	31	33	+2

A tanulók a legnagyobb egyetértést azzal a kijelentéssel mutatták, hogy a tanárok képesek fegyelmet tartani a tanórákon, 36 százalékuk teljes mértékben, további 48 százalékuk inkább egyetért. Hasonlóan nagyon magas, 73 pontos egyetértésről számoltak be a javítási lehetőségről, valamint azzal kapcsolatban, hogy a tanárok beismerik-e a hibáikat. A tanulók

nagy többsége úgy véli, hogy a tanárok szavára lehet adni, és a házirendet is betartják nevelőik. A pedagógusokra vonatkozó pozitív tartalmú kijelentésekkel egyetértenek a tanulók, nagyon jó véleménnyel vannak róluk és szakmai munkájukról.

A leginkább elutasított kijelentések pozitív tartalmat és negatív tartalmat egyaránt jelentenek. Pozitív, hogy nem jellemző a testi fenyítés, a megalázó helyzet, az órák túltartása, a skatulyázás, a túlterhelés valamint az, hogy a diákok levelét elolvassák a tanárok. Negatívum azonban, hogy a diákok jellemzően nem tartják be a házirendet. Néhány kérdésről többen nem tudtak véleményt formálni. A diákok 26 százaléka nem tudott véleményt mondani arról, hogy az iskolában foglalkoznak-e a diákok egyéni problémáival, minden ötödik tanuló nem tudja, hogy a diák levéltitokhoz való joga sérül-e.

A tanulók véleménye közötti különbség mutatható ki két item esetében a nemek mentén. A fiúk kevésbé járnának be a tanórákra, ha nem lenne kötelező, míg a lányok azt kifogásolják nagyobb arányban, hogy a pedagógusok nem mindig ismerik el ha hibáznak.

Természetesen a diákok tanulmányi eredménye és a válaszok között is találtunk összefüggést. A gyengébb tanulók inkább vélik úgy, hogy néha megalázó helyzetbe hozzák a diákot az iskolában, hogy elolvassák a pedagógusok a diákok órai magán levelezését. Arra kijelentésre, hogy bizonyos tanulókkal kivételeznek a gyenge tanulók 68 pontot adtak, a közepesek 58-at, a jók 44-et a jelese tanulók pedig mindössze 33 pontos egyetértésről vallottak. Ugyanakkor a tanulmányi eredmény csökkenésével többen érzik úgy, hogy a pedagógusok foglalkoznak a diákok egyéni gondjaival is, ami érthető, hiszen a gyengébbekkel külön-külön is többet kell foglalkoznia egy tanárnak.

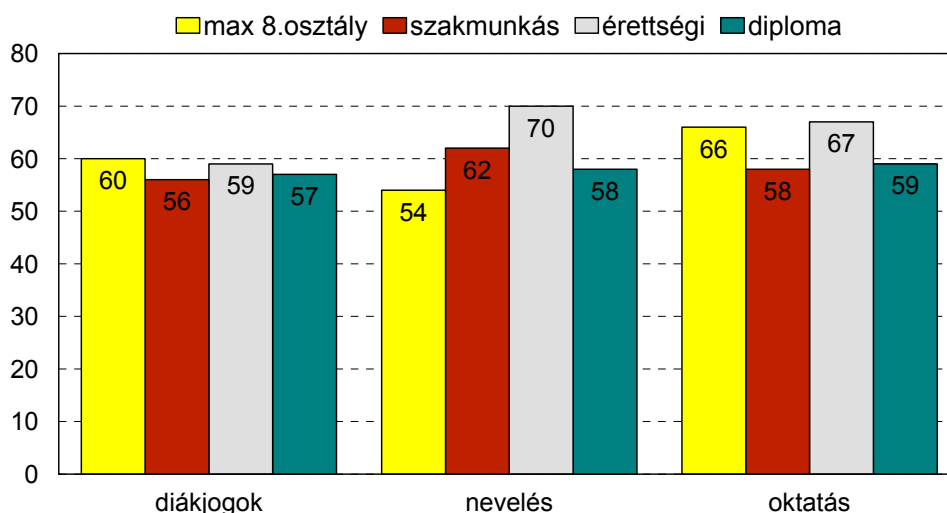
Az évfolyamok mentén szintén található eltérés. A magasabb osztályon tanulókat nehezebb fegyelmezi, s ezt ők is érzik. Azt is többen vitatják hogy minden esetben reálisan értékelnek-e, s a túlterhelést is inkább ők érzik. Kritikusabbak a tanárokkal szemben.

Érdeemes megnézni, hogy miben tér el a jelenleg is általános iskolában tanuló fiatalok és az idősebbek ítélete az iskoláról. A táblázatból látható, hogy mind a pozitív, mind pedig a negatív jellemzőkkel magasabb arányban értenek egyet a 9-14 évesek, széthúzódnak a skálaértékek, s mindez azt mutatja, hogy a fiatalabbak szélsőségesebben értékelnek, míg az idősebbek inkább "középre menekülnek".

A beérkezett válaszok alapján az eredeti 15 kérdést segítségével 3 összetett indexet szerkesztettünk; egy oktatási tevékenységet mérő mutatót, egy nevelési mutatót, valamint egy, a diákjogok helyzetét mutató indexet. Az összesített mutatókról elmondható, hogy a legalacsonyabb elégedettséget a diákjogok kérdésében fogalmazták meg a diákok, százaléku

skálán 58 pont a mutató értéke. Magasabb elégedettségről számolhatunk be a nevelési (62 pont) és az oktatási index (63 pont) értékelésénél. Mindhárom mutató mérsékelt elégedettségről vall.

Az egyes indexek értéke a szülő képzettségének dimenziójában százalékos skálán számolva

A nevelési indexsel való elégedettség jellemzője, hogy a szülő iskolai végzettségének növekedésével érettségiig növekszik, majd jelentősen csökken. Az oktatási index értéke hullámzik.

Az évfolyam dimenziójában vizsgálva a kérdést jól kirajzolódó tendencia, hogy az IV-V. osztály tanulói hasonlóan értékelték, ugyanakkor a VII-VIII. évfolyamba járó diákok mindhárom indexnek 6-11 ponttal alacsonyabb értéket adtak, egy kicsit kritikusabbak. A tanulmányi eredmény befolyásáról megállapítható, hogy a jobb tanulók elégedettebbek.

Az egyes indexek értékei a tanulmányi eredmény dimenziójában (százfokú skálán)

	átlag	gyenge tanulók	közepes tanulók	jó tanulók	jeles tanulók
Diákjogok	58	50	52	61	63
Nevelés	62	53	60	64	63
Oktatás	63	67	58	64	68

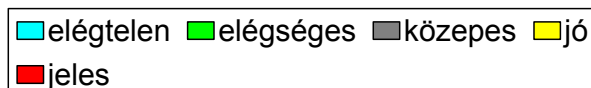
Az iskolában folyó oktatási, nevelési tevékenységgel való elégedettség mértéke százfokú skálán 79 pont. Ennél is magasabb az iskola technikai felszereltségével (sportszer, tábla, tv, számítógép stb.) való elégedettség, 84 pont.

Osztályzat az iskola

...oktatási, nevelési munkájára

...technikai felszereltségére

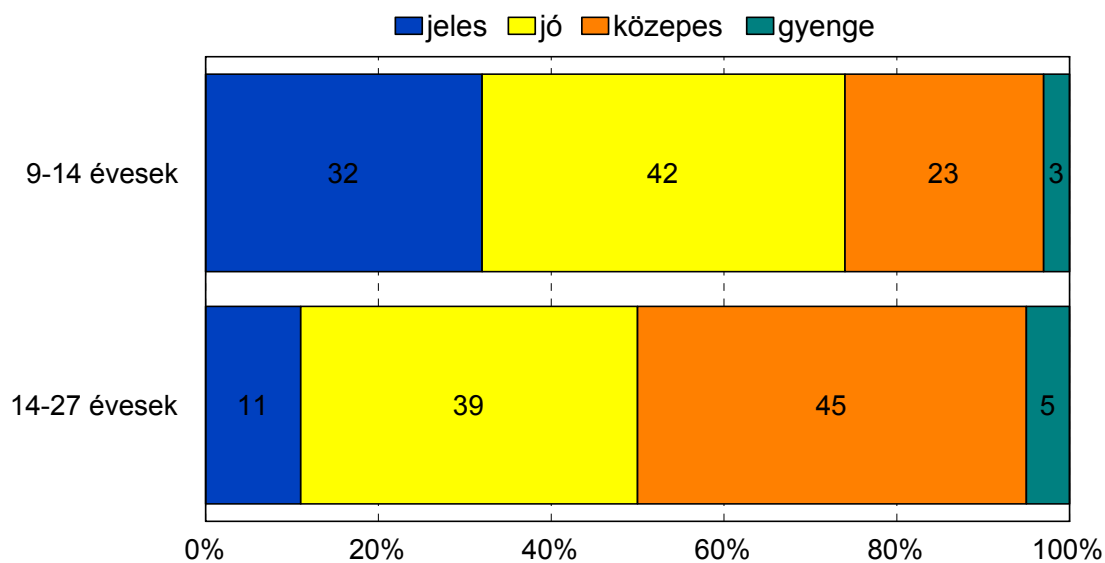
százalékos megoszlás

Az iskolában folyó szakmai munkával egy kicsit elégedettebbek a lányok, a jó tanulók valamint a képzettebb szülők gyermekei. Az oktatási intézmény technikai felszereltségével kapcsolatban a fiúk - csakúgy mint a 14-27 évesek körében - pozitívabb véleményüknek adtak hangot. Összehasonlítva az iskolai survey és a lakossági megkérdezés adatait, mindkét kérdésben sokkal elégedettebbnek mértük az iskolát jelenleg is használó tanulókat, mint a náluk idősebbeket.

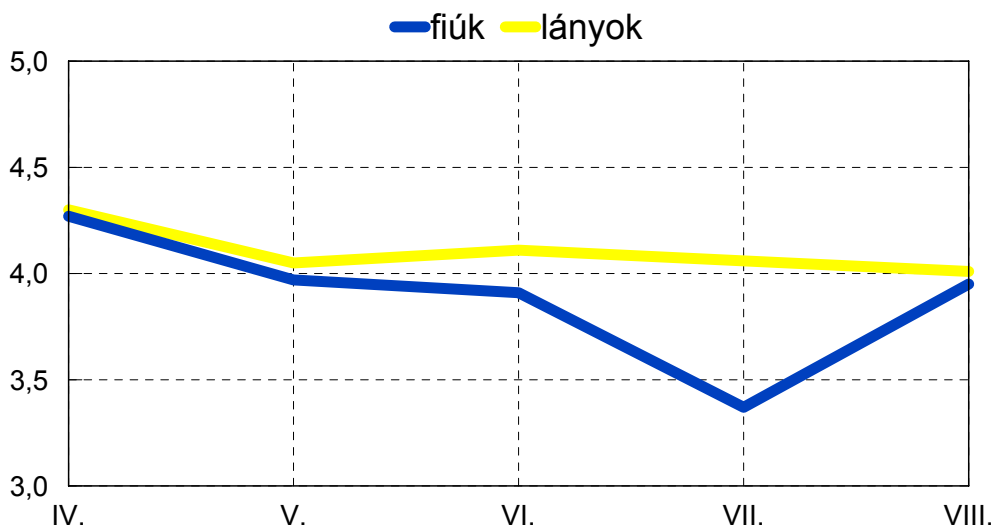
A kérdőívben arra is megkértük a tanulókat, hogy nyilatkozzanak iskolai teljesítményükről, megkérdeztük a legutóbbi félévi tanulmányi átlagukat. A Herenden tanuló diákok összesített átlaga jó, számszerűsítve 3.97, s ez sokkal jobb eredmény mint amit a 14-27 évesek mintáján mértünk, amikor arról faggattuk őket, hogy milyen volt az általános iskolai eredményük.

A herendi diákoknak - saját bevallásuk alapján - 3 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2.49 közötti átlag), 23 százalékuk közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2.5-3.49 közötti átlag). Ennél jobb átlagot produkált a tanulók 74 százaléka. 4.5-ösnél jobb, tehát jeles minősítést tudhat magáénak minden harmadik diák.

A diákok tanulmányi eredménye

Tanulmányi átlag a nem és az évfolyamok dimenziójában

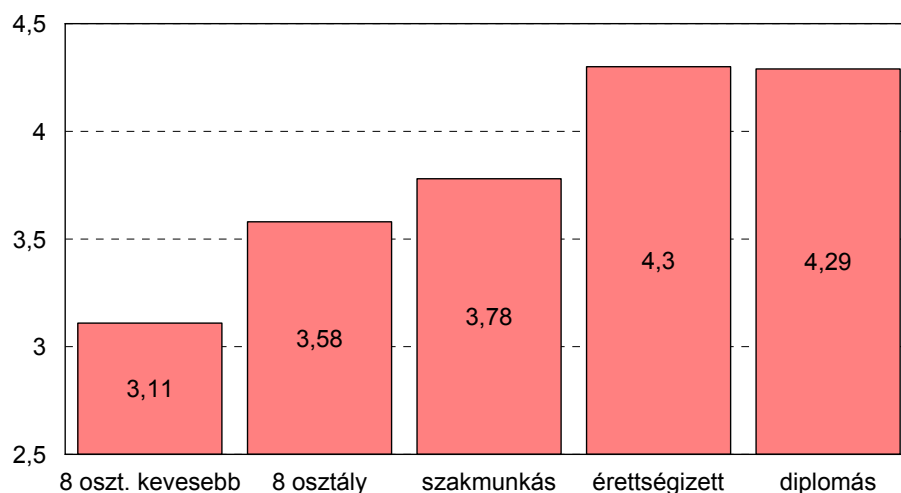

Jól kirajzolódó trend, hogy a legmagasabb tanulmányi eredményt a diákok negyedikben érik el, s a felső tagozatban jobban szóródnak a jegyek.

Ha az átlagokat a nem és az évfolyam közös metszetében szemléljük, két általános tendencia rajzolódik ki. Ez egyik, hogy a lányok minden évfolyamban jobban produkálnak a fiúknál, összesített tanulmányi átlaguk iskolai szinten 4.10. A másik jellemző, hogy a hetedikes fiúk - egy fél jegy erejéig - kiengednek, romlik a tanulmányi átlaguk.

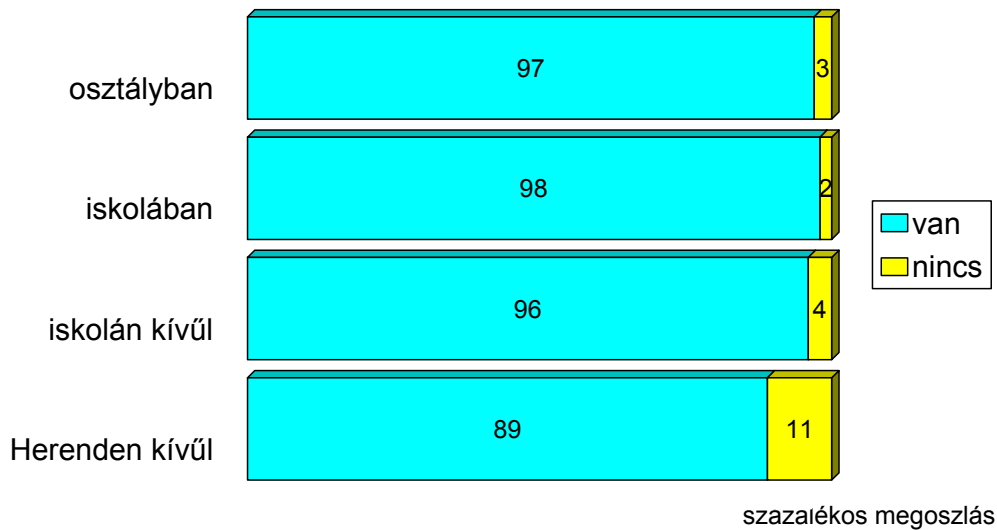
A tanulmányi átlagokat vizsgálva ismételten fel kell hívni a figyelmet arra - az elő kutatási beszámolóban is kimutatott tényre -, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak. A kulturális tőke ilyen típusú hatása utolérhető az 9-14 évesek körében is, a diplomás és az érettségizett szülők gyermekei 4.39, a szakmunkások csemetéi 3.78-as, míg a maximum 8 osztályt végzett szülők gyermekei csak 3.58-as átlagot produkáltak a legutóbbi félévben.

A diákok átlagos tanulmányi eredménye a szülők iskolai végzettségének dimenziójában

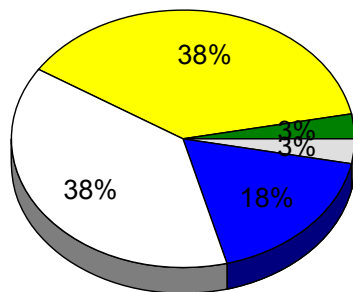
A diákok nagy többségének igen széles baráti köre van, iskolán belül és iskolán kívül egyaránt vannak barátaik. Majdnem mindenki Herenden kívüli barátokat is magáénak tudhat. Megállapítható, hogy a lányoknak nagyobb arányban (96 százalék) vannak barátaik a település határain kívül is. Fontos megjegyezni, hogy a barát fogalmát nem határoztuk meg, az egyénre bíztuk annak eldöntését miként definiálja azt.

Hol vannak a diákoknak barátaik?

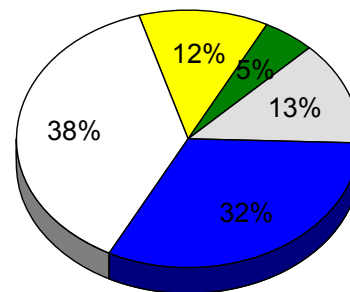

A szülők részvételi aktivitása...

...szülői értekezleten

...fogadóórán

■ nem tudom ■ minden alkalommal □ gyakran ■ ritkán □ soha

százalékos megoszlás

Az iskola szempontjából nemcsak az érdekes, hogy a diákok maguk hogyan vélekednek iskolájukról, hanem az is legalább ilyen fontos, hogy a szülők hogyan viszonyulnak az oktatási intézményhez. A közoktatási törvény 14.§ 2/d. bekezdése előírja, a szülő kötelessége hogy “rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal”. Ha ez nem lenne leszabályozva, akkor is joggal elvárható magatartás minden felelősségteljesen gondolkodó szülőtől, hogy gyermekek iskolai oktatását, nevelést a

pedagógussal való személyes konzultációk segítségével is figyelemmel kísérje. Ennek két intézményesített és az iskolák által bejártatott módja van, a szülői értekezlet és a fogadóóra.

A szülői értekezletekre a szülők kétharmada gyakran vagy minden alkalommal eljár, 18 százalékuk ritkán, 3 százalékuk pedig soha nem vesz részt ezeken a tájékoztatókon. Megállapítható, hogy a jó tanulók szülei rendszeresebben járnak el (91 százalék gyakran vagy mindig), ugyanakkor a fiúk szülei körében kisebb az érdeklődés. A lányok 43 százaléka nyilatkozott úgy, hogy szüleik minden alkalommal részt vesznek a szülői értekezleten, ezzel szemben a fiúknak csak 35 százaléka.

A tendenciákat tekintve hasonló a helyzet a fogadóórákat illetően, azzal a különbséggel, hogy a szülők sokkal passzívabbak e kérdésben. A tanulók 13 százaléka úgy vélekedik, hogy szüleik soha, további 32 százalékuk úgy, hogy csak ritkán mennek el fogadóórára. A fogadóórán való megjelenés tekintetében megosztottabbak a szülők. Míg a gyenge tanulók szüleinek 33 százaléka gyakran vesz részt fogadóórán, addig a jó tanulók szüleinek 12, a jeles tanulókénak pedig csupán 8 százaléka megy el gyakran. Ez logikus is, hiszen sokan úgy vélik, ha a gyerek jól tanul nincs szükség külön konzultációra. Az iskolai végzettség mentén is jól szegregálhatók a vélemények, a képzettségi szint növekedésével folyamatosan nő a részvételi aktivitás, ugyanakkor a tanulók életkorának növekedésével csökken a szülői érdeklődés. Az ötödikesek szüleinek még 23 százaléka jár rendszeresen fogadóórára, a hatodik és hetedik osztály tanulóinál ez az arány már csak 10-13 százalék, a végzős diákoknál pedig csupán 4 (!) százalék.

Az értekezleten és a fogadóórán való részvétel között közepes erősségű korreláció mutatható ki ($r=0,37$). Az összefüggés pozitív előjelű, tehát azt jelenti, hogy aki részt vesz az a szülői értekezleten az nem zárkózik el fogadóórán való részvétel elől sem.

Ha a kétféle kapcsolattartási mód részvételi arányait közös mátrixba írjuk be az alábbi megoszlást kapjuk.

		<i>Részvétel szülői értekezleten</i>		
		gyakran	ritkán	soha
<i>Részvétel fogadóórán</i>	gyakran	51	2	
	ritkán	19	13	1
	soha	8	4	2

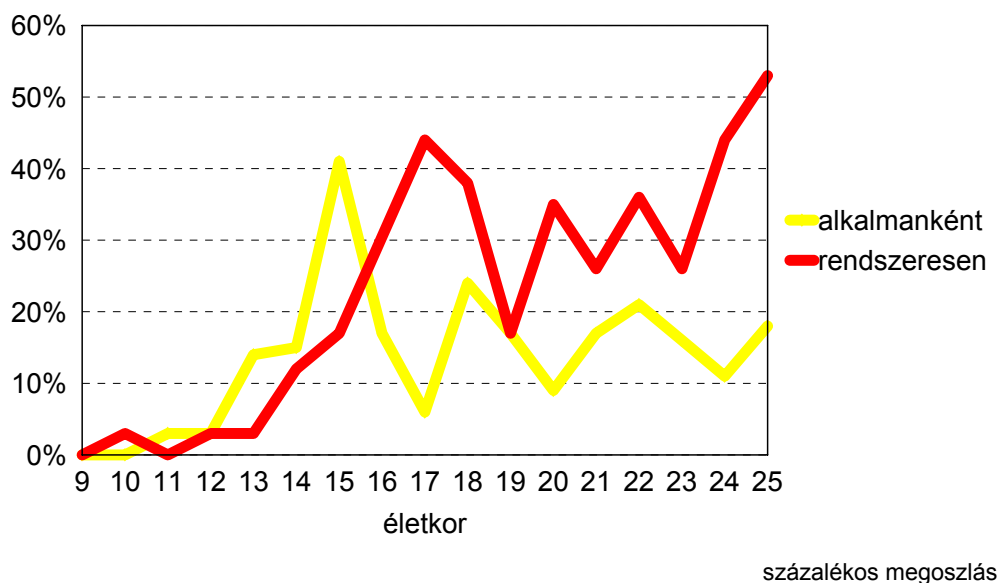
A táblázatból kiolvasható, hogy a válaszadók 2 százaléka nyilatkozott úgy, hogy szülei soha nem járnak el sem fogadóórára, sem pedig szülői értekezletre. Minden második tanuló szülei tartanak rendszeres kapcsolatot mindkét módon.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Ebben a fejezetben a válaszoló diákok alapvető egészségmegőrzési és egészségkárosítási tevékenységeinek intenzitásáról számolunk be. Így többek közt szó lesz a dohányzásról, az alkohol- és kábítószer fogyasztásról, a sportolásról, valamint a táplálkozási szokásról. A 14-27 évesek körében történt felmérés során kiderült, hogy a fiatalok 30 százaléka rendszeresen, további 16 százaléuk pedig alkalmanként dohányzik. A tanulók körében szerencsére még nem ennyire elterjedt, mindössze 11 százaléuk százaléka nyilatkozott úgy, hogy néha vagy gyakran rágyújt. Ezt az adatot azonban fenntartásokkal kell kezelni, mert a tanulók 38 százalékanak van az osztályában dohányzó fiatal, valószínűleg a dohányos tanulók aránya több mint 11 százalék, különösen azoké, akik csak alkalmanként gyújtanak rá. A megkérdezettek 32 százaléka nem dohányos ugyan, de már kipróbálta a cigarettát.

Ha közelebbről megvizsgáljuk a dohányzó csoport összetételét, megállapíthatjuk, hogy többségében fiúk, tanulmányi eredményük gyenge vagy közepes. Jellemzően az általános iskola végzős évfolyamaiban (VII-VIII.) fordulnak elő. A szülő iskolai végzettsége jelentős - jótékony - hatással van a dohányzási szokásokra, emelkedésével csökken a dohányos fiatalok aránya.

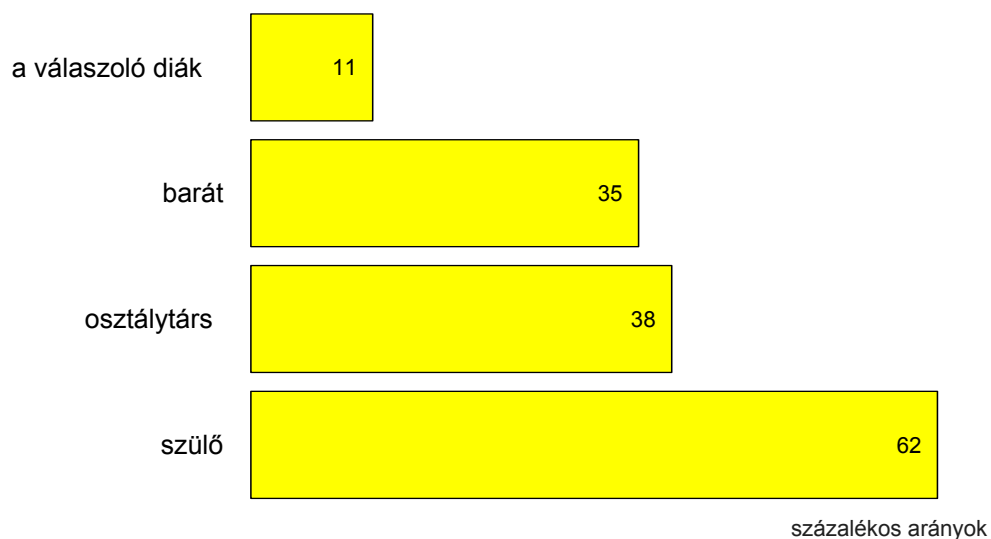
A dohányzó fiatalok aránya az életkor dimenziójában

A két herendi adatfelvétel eredményeit összevetve jól kirajzolódik a dohányzási szokás kialakulásának és megszilárdulásának folyamata. A 9 évesek körében csak olyan

tanulót találtunk (3 fő) aki a kipróbálásig jutott el. A 10 éveseknél már mértünk - minimális - rendszeres dohányzást, mely arány még a 13 éveseknél is csak 3 százalék. 13-17 év között drasztikusan emelkedik a rendszeresen rányújtók aránya, 3 százalékról 44 százalékra nő. A nagykorúság elérésével a dohányzók aránya valamennyit csökken, de később ez a szám emelkedik, s a 23-27 évesek között már 34 százalék. Az is jellemző, hogy ezzel párhuzamosan csökken, az alkalmi dohányosok aránya. A 25. évre - némi emelkedés után - eléri a felnőtt lakossági körében mért országos átlagot a dohányzási mutató. A dohányosok arányának folyamatos növekedése mellett a dohányzási szokások belső struktúrája is átalakul. Az alkalmankénti dohányosok aránya már 13 éves korban meghaladja a 10 százalékot, s 15 éves korban tetőzik. (Ez logikus is, hiszen a rendszeres dohányzási szokás megszilárdulásának előszobája az alkalmankénti dohányzás.) Mindez azt jelenti, hogy a fiatalok dohányzás elleni küzdelmét már az általános iskolában el kell kezdeni, mert a középiskolás korosztályban már kialakul a rendszeresség.

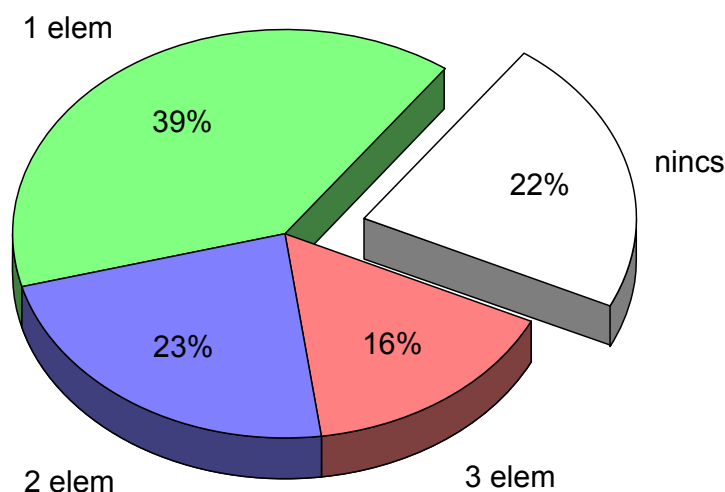
Ki dohányzik a diák környezetében?

Milyen kapcsolatok mutathatók ki a fiatalok és a környezetük dohányzási szokásai között? A herendi tanulók baráti körében 35 százalékban van dohányos. Ennél rosszabb eredményeket kapunk, ha a családot vizsgáljuk. A diákok 62 százalékának a szülei között is van aki dohányzik. A dohányzó fiatalok szüleinek és osztálytársainak 83 százaléka, baráti körük 96 százaléka szintén dohányos. Az ellenpóluson a dohányzást nem próbálók barátainak 66 százaléka nem dohányzik. A fiatalok dohányzási szokásának kialakulására a baráti kör példája van a legnagyobb hatással és csak ezt követi a család és a szülők.

Egy, a környezetben dohányzókat regisztráló mutatószám segítségével igyekeztünk pontosítani azok körét, akik leginkább ki vannak téve a "kísértésnek". Az index értéke az előzőekben vizsgált kérdés alapján azt mutatja, hogy az érintett fiatalok körében hányan dohányoznak a környezetben.

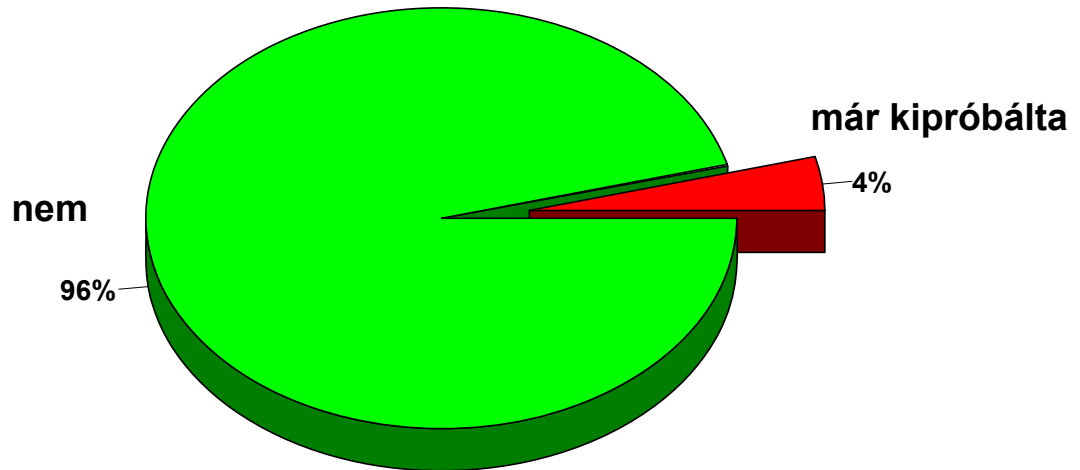
A fiatalok megoszlása a környezetükben lévő dohányos szegmensek száma szerint

Az ábrából kiolvasható, hogy kevés (22 százalék) azon tanulók aránya, akik dohányfüst mentes környezetben élnek, s 39 százalék azok aránya, akik életük három meghatározó környezetében (család, baráti kör, osztálytársak) is jeleztek dohányosokat. A környezet meghatározó szerepe itt is kimutatható, akik „veszélyes” környezetben élnek, azok 74 százaléka dohányzik, és további 15 százalék már kipróbálta. Hasonló összefüggés mutatható ki a másik oldalon is, azaz, azon kevesek, akik dohányzásmentes környezetben élnek, vagy csak környezetük egy szegmensében érintkeznek dohányosokkal, lényegesen magasabb arányban (77 százalék) maradnak nem dohányosok. Kevésbé veszélyeztetett környezetben élnek a fiúknak és a magasabb iskola végzettséggel rendelkező családokban élőknek.

A dohányzásnál kevésbé elterjedt - gyakorlatilag elutasított - a kábítószeres fogyasztása. A tanulók 96 százaléka soha nem próbált ki semmilyen, klasszikus értelemben vett kábítószerrel, 4 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy már kipróbálta.

Próbáltál már valamilyen kábítószerrel?

Azt, hogy a kábítószer kipróbálók mindössze a tanulók 4 százalékát érintené, szintén fenntartásokkal kell kezelnünk, valószínűsíthető, hogy a valós arány ennél egy kicsit magasabb, ugyanis minden ötödik megkérdezett tanuló ismer olyan fiatalt, aki kábítószer fogyaszt.

Jelentős eltérést találunk a nemek között, a kábítószer kipróbálók 86 százaléka fiú. A kábítószer fogyasztó vagy kipróbáló diákok jó vagy jeles tanulók, rendezett családi háttérrel rendelkeznek. A kipróbált kábítószeres stimulánsok (extasy, speed) és hallucinogén anyagok (LSD, marihuána).

Hol lehet kábítószerhez jutni

	említések száma 9-14 évesek	említések száma 14-27 évesek
disco, szórakozóhely	43	95
szinte mindenhol	2	27
városokban(Bp., Vp.) és a Balatonon parton	2	12
herendi presszóban	2	11
házbuli, baráti kör		9
utcán, dílereknél	7	7
iskola környékén	2	5
Bádon		4
buszpályaudvaron		1

Arra a kérdésre, hogy hol lehet kábítószerhez jutni, az egyöntetű konkrét válasz mindkét korcsoportban a disco volt. A 14-27 évesek körében elterjedt az a nézet is, hogy aki hozzá akar jutni, az hozzá is tud jutni, hiszen találkozhatnak kábítószerrel az utcán, házibulikon, a buszpályaudvaron. Érdeemes felhívni a figyelmet, hogy voltak az iskolások között is akik az iskolát nevezték meg.

A drogok esetében is megpróbáltuk a fogyasztás környezetét megvizsgálni. Ennek alapján arra a megállapításra jutottunk, hogy a megkérdezettek 3 százalékának baráti körében van drogfogyasztó. Ahhoz, hogy a drogfogyasztás mértékét jobban közelíthessük, a mintába került tanulók tágabb ismeretségi köréről is érdeklődtünk, ismernek-e olyan fiataalt, aki fogyaszt kábítószer. A megkérdezettek 21 százaléka tud ilyen fiatalról. Átlagon felüli mértékben található az ismeretségi körükben drogfogyasztó fiatal a jó tanulók és a végzősök között.

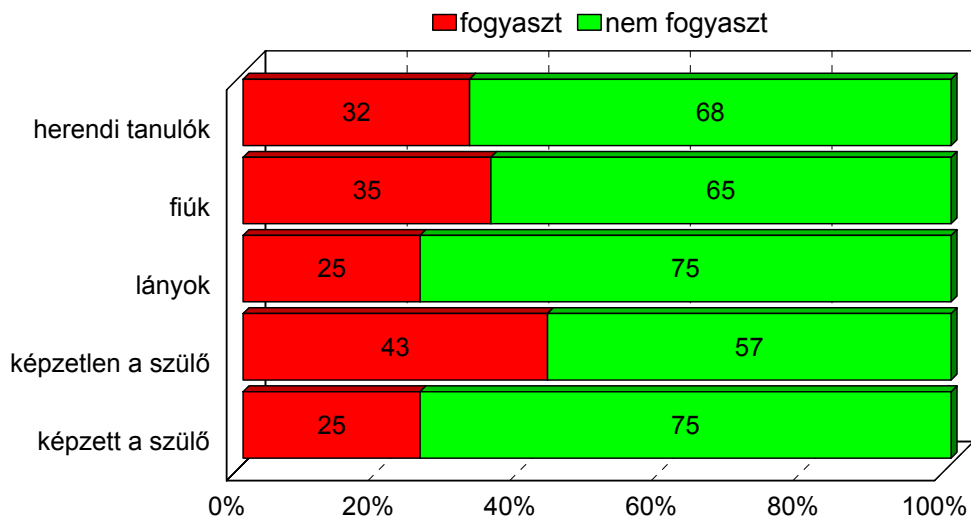
A drogfogyasztás területén meghatározó a közösség szerepe, illetve a korábban bemutatott viselkedésformákhoz való viszonyulás. Akiknek az ismeretségi körében található kábítószer fogyasztó, azok 14 százalékban rendszeres vagy alkalmi fogyasztók. Akinek a baráti körében van kábítószer-fogyasztó (6 tanuló), azok fele maga is az. Az ellenkező oldalon, azok között akiknek nincs ismerősük, barátjuk 98-99 százalékban nem is fogyasztanak.

A baráti kör vizsgálatára létrehoztunk egy mutatót, amely a válaszadó baráti körében a rendszeres dohányos és drogfogyasztókat jelöli. Akinél mind a két változó igen választ adott, azokat úgy tekintettük, mint akiknek a baráti köre veszélyes, ezek aránya a mintán belül 3 százalék. Az ilyen veszélynek kevésbé kitett tanulók az iskola 65 százalékát alkotják.

A herendi iskolások körében a legnépszerűbb "drog" az alkohol, 2 százalékuk rendszeresen, további 30 százalékuk alkalmanként fogyaszt alkoholt. Azok aránya, aki még nem ivott alkoholt soha 68 százalék.

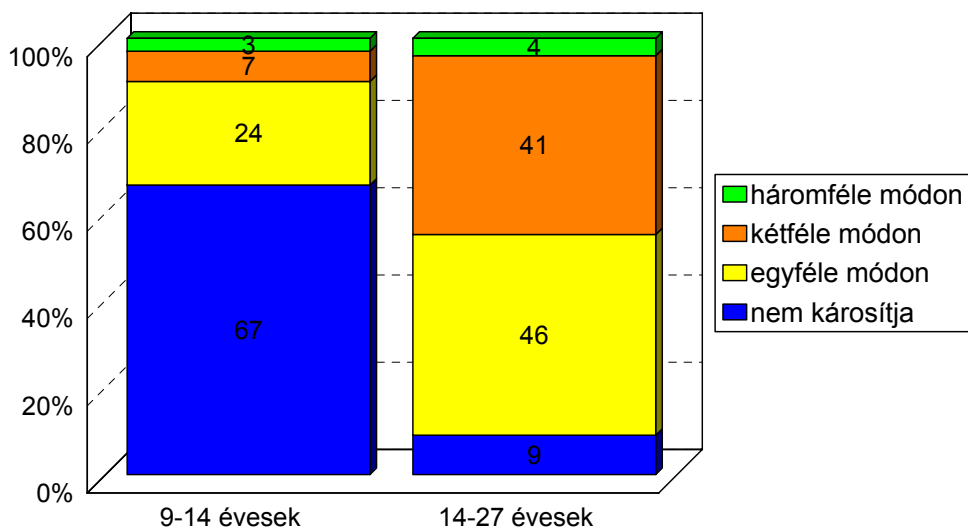
Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést, kiderül, hogy a fiúk között 10 százalékkal többen vannak azok, akik - csak alkalmilag ugyan, de - fogyasztanak alkoholt. Az életkor - és ennek megfelelően az évfolyam - emelkedésével emelkedik az alkohol fogyasztók aránya. Az alsó tagozatos tanulók között 20, az ötödik és hatodik osztályban 26, a végzősök között pedig már 37 százalék az alkoholt fogyasztók aránya. Fontos kiemelni, hogy hetedikesek 53 (!) százaléka már ivott alkoholt. A korrelációs számítások ismételten igazolták azt a feltételezést, hogy a dohányzás nem független az alkoholfogyasztástól. Az dohányzók egyben alkoholfogyasztók is ($r=0,49$).

Az alkoholfogyasztás nemek és évfolyamok szerinti megoszlása

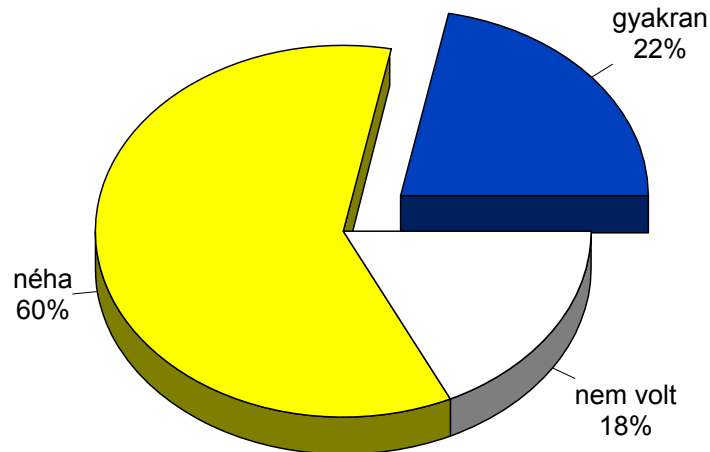
Ha a háromféle egészségkárosítás összesítjük, kiderül, hogy az általános iskolásoknál jobb helyzet, mint az idősebeknél. A 9-14 éves korosztály 67 százaléka nem károsítja egészségét, ezzel szemben a 14-27 éveseknél ez az arány csupán 9 (!) százalék. A tanulók 24 százaléka legalább egyféle módon (alkohol), 7 százaléka kétféleképpen (alkohol és dohányzás) s további 3 százaléka háromféle úton is (alkohol, drog, dohányzás) károsítja egészségét.

Az egészségkárosítás intenzitása

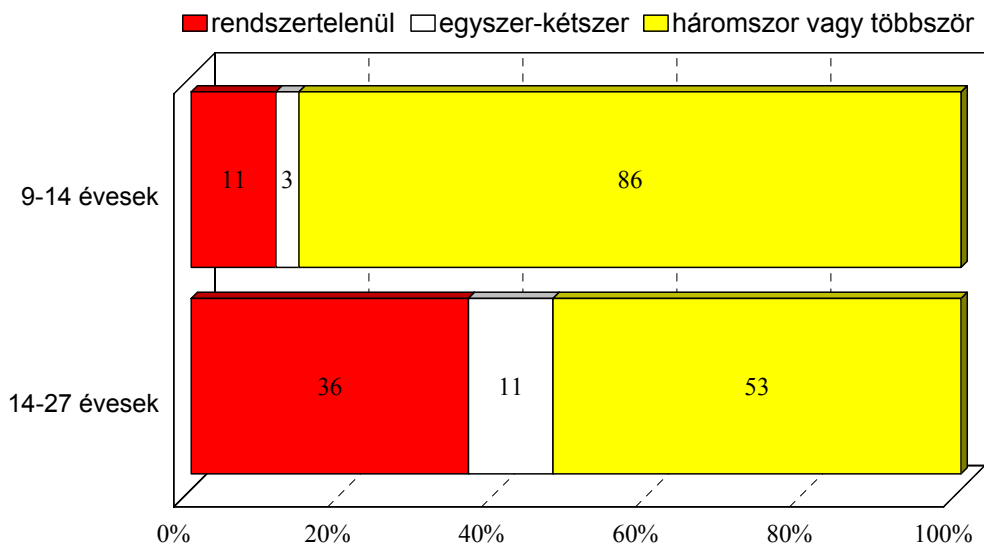

Adatfelvételünk során direkt módon is közelítettük a fiatalok egészségügyi helyzetét, megkérdeztük a tanulókat, hogy az elmúlt egy évben milyen gyakran voltak orvosnál .

Az utóbbi egy évben voltál betegség miatt orvosnál?

Naponta hány alkalommal étkezel?

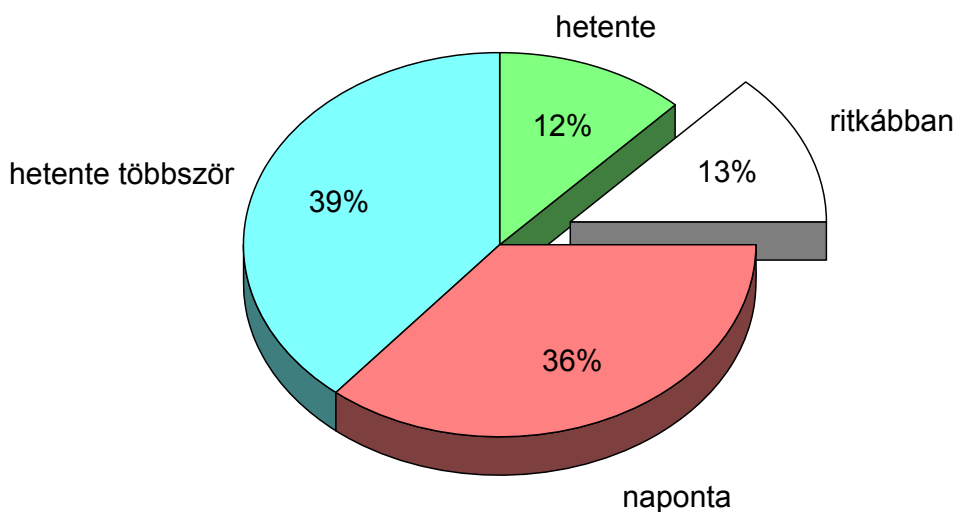
A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ebbe tartozik a káros szenvedélyeken kívül az életmódból adódó problémák köre is, melyek között gyakran első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. A

megkérdezettek 86 százaléka azt állítja magáról, hogy naponta legalább háromszor étkezik (40 százalék háromszor, 46 százalék négyszer vagy többször).

A mintába került tanulók 11 százaléka saját bevallása szerint rendszertelenül étkezik. A rendszertelenül étkező diákok magasabb arányban vannak a diplomás családokban és az idősebb tanulók között. Ha a tanulók adatai mellé helyezzük a 14-27 éves fiatalok táplálkozási mutatóit élesebben rajzolódik ki ez a tendencia, a 14 évesnél idősebb fiatalok körében már 36 százalék a rendszertelenül étkezők aránya, s magasabb a napi egy-két alkalommal étkezők aránya is.

Az életmóddal kapcsolatos másik elterjedtebb probléma a rendszeres testmozgás, a sport hiánya. Kérdésünkkel azt próbáltuk vizsgálni, hogy az iskolai és a tanórán kívüli lehetőségek közül milyen mértékben használják ki a vizsgált mintába került fiatalok.

A fiatalok megoszlása a sportolás gyakorisága szerint

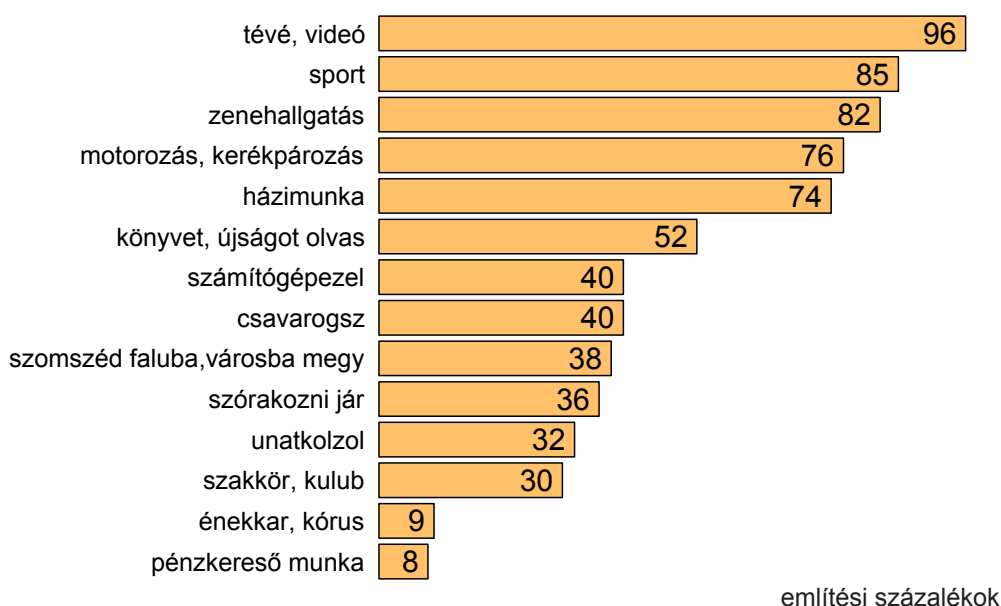

A vizsgált korcsoport tagjainak 13 százaléka heti rendszerességnél ritkábban sportol, a naponta mozgók aránya 36 százalék. A nemek tekintetében egyértelmű tendencia, hogy a fiúk aktívabban sportolnak. Az összes fiú fele naponta mozog. Az is jellemző, hogy a képzetlenebb családban élők aktívabban, a napi rendszerességgel mozognak, míg a diplomások gyerekei inkább hetente.

5. SZABADIDŐ

A diákok szabadidős tevékenysége is passzív időtöltések felé tolódik el, csakúgy mint a 14-27 éves fiatalok esetében. A választási lehetőségként feltett 14 tevékenység felét a tanulók gyakran végzik, közülük öt kapott magas, 70 százalékos feletti említési arányt.

Mit csinálnak a tanulók szabadidejükben?

A legnépszerűbb tevékenység a tévézés, és a videózás. A herendi tanulók 96 százaléka említette ezt a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenységet. Ennél pozitívabb, hogy a tanulók 85 százaléka említette a sportot. A zenehallgatás elsősorban háttérként teljesen természetes jelenség körükben. A magas említési arányok között kell még megemlíteni a motorozást, kerékpározást, mely elsősorban a fiúk preferenciái között szerepel (84 százalék), és a házimunkát, melyet a lányok 81 százaléka végez.

A könyv és újságolvasás 51 százalékos említettsége alacsony és figyelmeztető is egyben. A könyvet sokak szerint felváltó számítógép 40 százalékos említettsége még elmarad az előbbtől, de már magas, hiszen azt jelenti, hogy közel minden második fiatal több-kevesebb rendszerességgel hozzájut a géphez, ami azt mutatja, hogy a virtuális valóság előretörése igen gyors, és ez éppen a hagyományos formák rovására történik. A fiúk körében még magasabb az említési arány, 48 százalék.

Riasztó jel, hogy a tanulók 40 százaléka időnként csavarog, s minden harmadik diák az unatkozást is említette. Végül szólni kell még a pénzkereső munkáról (8 százalék), és az énekkarról (9 százalék). Előbbit kizárólag a fiúk, utóbbit a lányok jelölték.

A kérdőívben lehetőséget adtunk arra, hogy olyan szabadidős tevékenységről is hírt adjanak a tanulók, amelyeket mi nem tüntettünk fel. Öten említették a biciklitúrát és a görkoreszolyázást, nyolcan a játékokat (pl. lego, társasjáték, videójáték). Említésre került még a meccsre járás, a horgászat, a kirándulás és a tánc is.

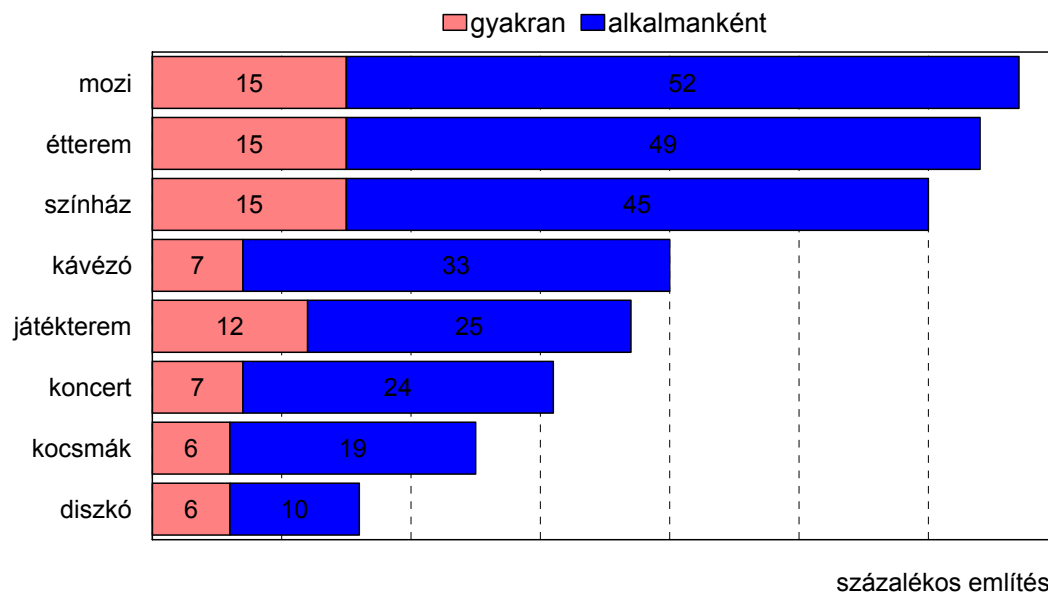
Érdeemes összehasonlítani, hogy miben tér el a tanulók és az ennél idősebb fiatalok szabadidőeltöltési szokása. Az alábbi táblázatból kiolvasható, hogy a tanulók a legtöbb itemet magasabb arányban említették, s ennek egyértelmű oka, hogy eleve több szabadidővel rendelkeznek. Ennek megfelelően többet tévéznek, többet sportolnak, motoroznak.

Két eltérésre külön is fel kell hívni a figyelmet. Az egyik, hogy míg a házimunka, az otthoni segítség a tanulóknál a szabadidő eltöltés egyik formája is lehet, addig a 14-27 éveseknél már a kötelezően elvégzendő feladatok közé sorolódik s ennek megfelelően alacsonyabb a "szabadidős" említési aránya. A másik eltérés, hogy a tanulók kevesebbet olvasnak mint az idősebbek, viszont sokkal többet ülnek a számítógép előtt.

	9-14 évesek említési arány	14-27 évesek említési arány	eltérés
tévé, videó	96	63	+33
sport	85	49	+36
zenehallgatás	82	64	+18
motorozás, kerékpározás	76	17	+59
házimunka	74	49	+25
könyvet, újságot olvas	52	61	-9
számítógépezik	40	13	+27
szórakozni jár	36	41	-5
pénzkereső munka	8	17	-9

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint. A legnagyobb látogatottsága - az általunk vizsgált rendezvények közül - a mozinak van, a fiatalok 67 százaléka szokott járni, 15 százalékuk kifejezetten sokszor. Az étterem és színház is kedvelt szabadidő-eltöltési helyszín, a tanulók többsége az elmúlt fél évben is volt ott néhányszor. A játékterem 38, illetve a kocsmák 25 százalékos említési aránya a személyiség alakulása szempontjából elgondolkodtató.

Látogatod az alábbi intézményeket, programokat?

A látogatási gyakoriságból - az előző kutatási beszámolóhoz hasonlóan - egy összetett indexet szerkesztettünk, amely 0 és 100 között vehetett fel értékeket. Ez alapján az 50 pontos határt (amely felett gyakran látogatottnak mondhatunk egy intézményt vagy programot) egyik intézményi forma sem érte el, ellenben 40 pont alá került (ami ritka említési gyakoriságot jelent) öt item: diszkó (11), kocsmák (16), színház (38), játéktér (24), koncert (19). Ahogy az várható volt a fiúk és a lányok némileg eltérő szokásról vallottak. A fiúk körében népszerűbb a diszkó (+5 pont) és a mozi (+12 pont) s a kocsmákat és a játéktérket látogatók diákok között is gyakorlatilag csak ők vannak jelen. A lányok aktívabb színház látogatásában.

Arra, hogy milyen programokat szeretnének látni, a legtöbb válaszadó mondott valamit. A leggyakoribb említések a különböző sporteseményekre vonatkoztak (foci, kosárlabda, atlétika, küzdősport stb). A sportrendezvények után a mozi (több film), és a drogmentes szórakozóhelyek (kávézó, diszkó) következett. Az említések azt mutatják, hogy a fiatalok preferenciái az általános szabadidő-eltöltési dimenziókat adják vissza, néhány extravagánsabb kitétel. A leggyakrabban említett programokat, rendezvényeket a következő táblázat tartalmazza.

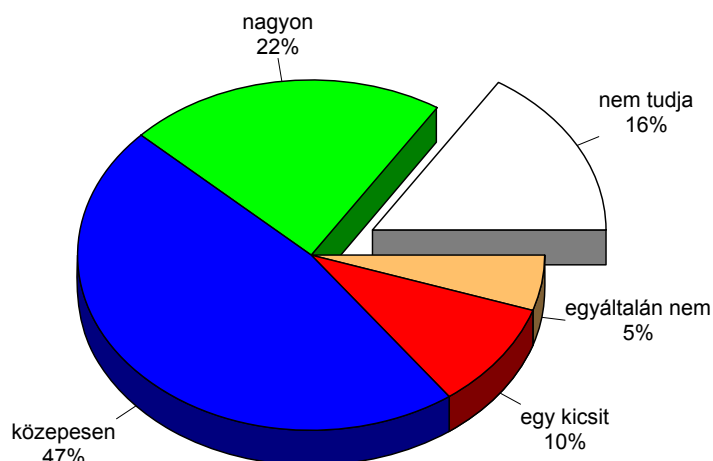
Elvárt művelődési, szórakozási és sport programok

	Említések száma
foci, kosárlabda	20
sportolási lehetőség	15
uszoda	10
mozi, több film	8
alkoholmentes kávézó	7
sulidiszkó	6
küzdősport	5
játékterem	5
buli	4
számítógépes szakkör	4
koncertek	4
bicikliverseny	3
vetélkedők	3
atlétika	3

6. KÖZÉLETI AKTIVITÁS

A közéleti ügyek iránti érdeklődés a tanulók körében az átlagosnál magasabb, 68 pont százfokú skálán. E tekintetben nincs különbség a nem és az életkor mentén. Annál nagyobb különbség tapasztalható a szülő iskolai végzettségének dimenziójában. Előre látható volt, hogy a magasabb végzettségű szülők általában jobban érdeklődnek az iránt, hogy mi történik az országban. Míg a maximum nyolc osztályt végzett szülők gyermekei a 56 pontos, a szakmunkásos gyermekei pedig 69 pontos érdeklődési szintről vallottak, addig az érettségizett szülők gyermekeinél az index 78 pont.

Mennyire érdekel, hogy mi történik az országban?

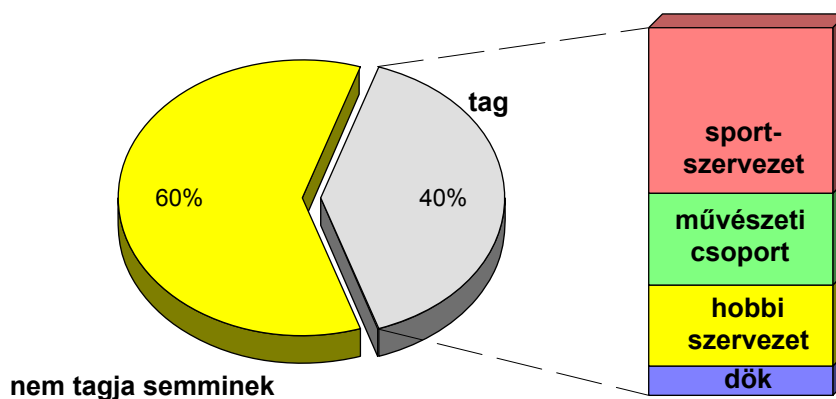

Hasonló szintű elégedettséggel nyilatkoztak a fiatalok a falu vezetőinek munkájáról, a tanulók 22 százaléka nagyon, további 47 százalékuk inkább bízik abban, hogy a település vezetői jó munkát végeznek. Mindez százfokú skálán kifejezve 67 pont, ami megegyezik az idősebb (14 év feletti) fiatalok véleményével.

Ismételten kimutatható, hogy a politikai érdeklődés és az bizalom között összefüggés van, azok akik jobban érdeklődnek a politika iránt jobban bíznak a vezetők munkájában. A teljesen közömbösök 33, a kicsit és közepesen érdeklődők 67, míg azok akiket nagyon érdekel hogy mi történik az országban 72 pontos bizalomról számoltak be.

Ami a fiatalok részvételét illeti a civil szervezetekben, az átlagosnál magasabb az iskolában. A herendi tanulók közel fele, 40 százaléka tagja valamilyen társadalmi szervezetnek, ifjúsági csoportnak. A legtöbben valamilyen sportszervezetnek (HSK, kézilabda, focicsapat) tagjai, de többen említették a táncsoportokat is (néptáncsoport, táncklub). A hobbi jellegű szabadidős szervezetek közé a modellezőket, az énekkart, a horgászegyesületet, a kézműves kört és az ásványgyűjtő szervezetet soroltuk. Ezekből 17 említés érkezett. Végezetül volt néhány olyan tanuló is, aki a diákönkormányzatot jelölte meg, mint olyan szervezetet, csoportot amelynek tagja. Ez akkor is fontos, jelzője a közéleti aktivitásnak, ha a diákönkormányzat nem tagsági viszonyon alapuló szervezet. Ha a fő demográfiai változók mentén vizsgáljuk a részvételi hajlandóságot megállapítható, hogy a képzetesebb szülők gyermekei között 10-15 százalékkal magasabb a tagok aránya, csakúgy mint a jeles tanulók között.

A diákok részvétele egyesületekben, csoportokban

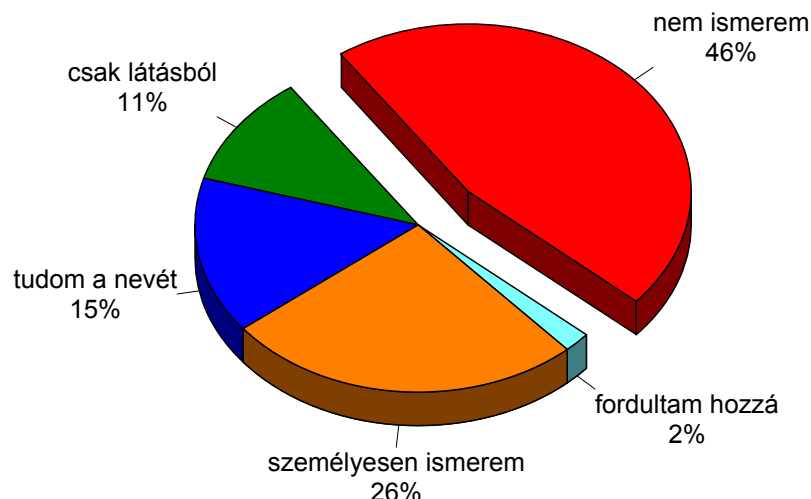

A diákönkormányzat elnökét a fiatalok egynegyede ismeri személyesen, 11 százaléka látásból, 46 százaléka pedig egyáltalán nem. Olyan fiatal, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve talál. Ez utóbbira csak részben szolgál magyarázatul, hogy a diákönkormányzat képviseleti rendszerében a hierarchia legalsó fokán az osztályképviselek állnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, ezért a tanulóknak problémáikkal, javaslataikkal első körben hozzájuk kellene fordulniuk. Ha megnézzük a tanulók ilyen irányú szándékait hasonlóan alacsony arányt találunk, mindössze a fiatalok 11 százaléka

említette, hogy gondolt már arra, hogy felkeresse valamilyen problémával a diákönkormányzati képviselőjét.

A látásból ismeri, nevét tudja, személyesen is ismeri kategóriák csak árnyaltabbá teszik a képet, azonban nincs közöttük lényeges különbség, ezért a továbbiakban ezen válaszkategóriákat célszerű összevonni egy, "ismeri" kategóriává. Szignifikáns eltérést találtunk az évfolyamok szerint is. Az alsósok 24, az ötödikesek 44, a hatodik-hetedik osztályosok 63, a nyolcadik évfolyam tanulójának pedig 77 százaléka ismeri a diákönkormányzat elnökét. Ez érthető, hiszen a diákönkormányzat elnöke általában az iskola utolsó két osztályából szokott kikerülni.

Ismered iskolád diákönkormányzatának elnökét?

A diákönkormányzat működésének megítélésében a tanulók harmada bizonytalan, 31 százaléku nem formált véleményt a diákönkormányzat munkájáról. A többiek magas, százfokú skálán 70 pontra értékelték a diákönkormányzat működését, e ezzel egyértelmű elégedettségüknek adtak hangot. Számszerűsítve ez azt jelenti, hogy a fiatalok 68 százaléka adott közepesnél jobb minősítést, (28 százalék az iskolai osztályzatnak megfelelő ötöst adott) s mindössze 9 százaléku adott közepesnél rosszabbat. A fiúk, a gyengébb tanulók és az alacsonyabb évfolyamon tanuló diákok valamivel kritikusabbak a diákönkormányzat működésének megítélésében, de alapvetően ők is elégedettek.

A közoktatási törvény legutóbbi generális módosítása bevezette a diákönkormányzati normatíva fogalmát az iskolába, s egy ehhez kapcsolódó rendelet meg is határozta az

összegét. Így a diákönkormányzatoknak anyagi eszköz is rendelkezésükre áll a működésükhöz, nem lehet tehát közömbös, hogy a tanulók milyen feladatokat látnak számukra, véleményük szerint mivel kellene foglalkoznia a diákönkormányzatnak.

A diákönkormányzat feladatai

A diákok véleménye alapján, a diákönkormányzatnak nem csak egyszerűen a diákok problémáinak megoldásán kell fáradoznia, hanem elvárt igény a programok, rendezvények szervezése, a szociálisan rászoruló gyermekek támogatása, a sportolási lehetőségek fejlesztése is. Több diák szívesen látná, ha a diákönkormányzat az iskola épített és természetes környezetének megóvásába és fejlesztésébe is aktívan bekapcsolódna. A tanulók a diákönkormányzat számára nem nagyon látnak jelentősebb érdek- és jogvédelmi funkciót.

7. A FALUHOZ VALÓ VISZONY

A diákok Herendhez való viszonya szempontjából nagy jelentőséggel bír, hogy mire büszkék a falujukban. A büszkeség tárgyai - csakúgy, mint az idősebbek esetében - alapvetően két létesítményt jelentettek, a porcelángyárat, (109 említés) és a tornacsarnokot (28 említés). Emellett vannak kevesebbszer említett büszkeségek is, mint például a sportrendezvények, a múzeum, az iskola, a templom vagy a Művelődési Ház.

A szégyellnivalók közül a leggyakrabban a kocsmákat és a környezeti problémákat említették, ezen belül is a sok szemét, a rongálás, a lerobbant, csúnya házak azok amik a diákokat leginkább zavarja. A szemét mellett a konkrétumok közül többen említették a részegeket, a cigányokat és bizonyos emberi tulajdonságokat.

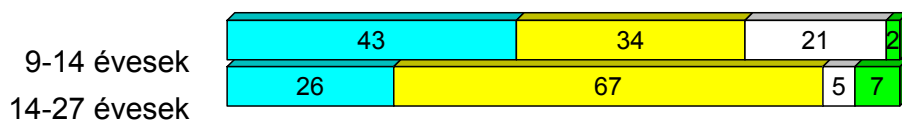
Mire büszke a faluban?	említések száma	Mit szégyell a faluban?	említések száma
porcelángyár	109	kocsmák	13
tornacsarnok	28	csúnya lerobbant, házak	8
sportrendezvényekre	9	rongálás, szemét	7
múzeum	9	cigányokat	5
iskolára	9	nagyképű emberek	3
fejlődésre	4	részegeket	3
Művelődési Háza	4	a gyár új bejárata	2
tekepálya	4	kábítószerek	2
templom	3	rossz utak	2
focipálya	3	neveletlen emberek	2
arra, hogy szép hely	1	falusi pletykák	2
új házakra	1	bányató	2
pékségre	1	munkanélküliek	1
tisztaságra	1	kóbor kutyák	1

Csakúgy mint a 14-27 éveseknek az általános iskolásoknak is feltettünk három kérdést arról, hogy mennyire szeretnek az országnak ezen a táján, illetve magában a faluban lakni. A legnagyobb bizonytalanság abban volt, hogy a herendiek vajon szeretnek-e Herenden lakni. Erre a fiatalok 76 százaléka mondta, hogy igen, míg 3 százalék nemmel válaszolt. A fennmaradó 21 százalék nem tudott véleményt mondani. Százfokú skálán kifejezve a

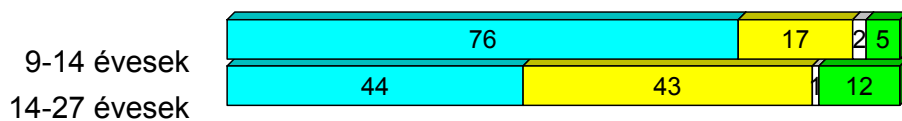
viszonyulási index 84 pont, ami nagyon magas egyetértést jelent.² Ez magasabb, mint az idősebb korosztályban mért 75 pont.

A legmagasabb egyetértés arra vonatkozott, hogy a herendi tanulók szeretnek-e az országnak ezen a táján lakni. Erre a diákok 5 százaléka válaszolt nemmel, míg 76 százaléka nagyon pozitívan nyilatkozott. Ehhez hasonló arányban vélekedtek Herendről. Az iskolások 70 százaléka nagyon szeret a faluban lakni, további 20 százaléku inkább igen. Kimutatható egy olyan tendencia is, hogy azok aránya, akik nagyon szeretnek itt lakni az életkor emelkedésével fokozatosan csökken, (85 százalékról 62-ra) továbbá jellemző, hogy a gyengébb tanulmányi eredménnyel rendelkezők között is alacsonyabb a faluhoz nagyon ragaszkodók aránya.

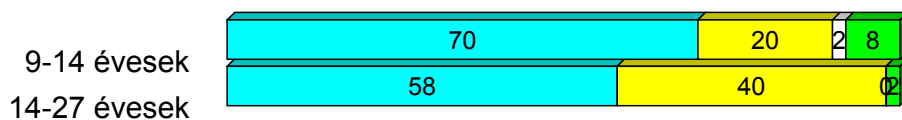
A herendiek szerint szeretnek itt lakni?

Te szeretsz Herenden lakni?

Szeretsz az országnak ezen a táján lakni?

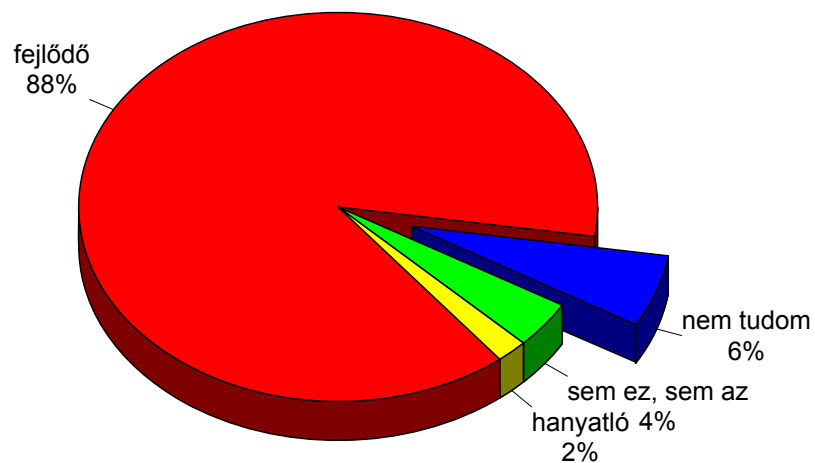
■ nagyon ■ inkább igen □ nem tudom ■ nem

százalékos megoszlás

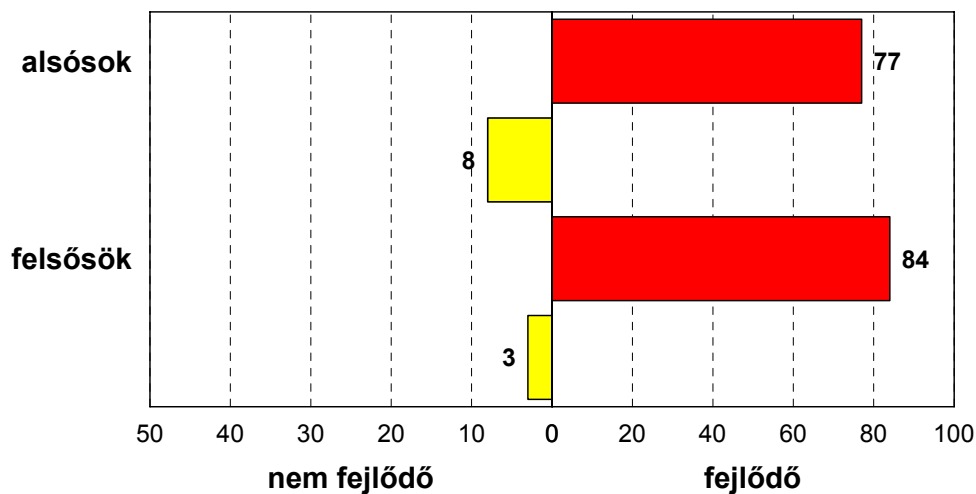
Magáról a településről alkotott vélemény alapján a diákok egyértelműen fejlődőnek ítélik a falut, az általános iskolások 88 százaléka így véli. Ha különválasztjuk az alsó tagozatos és a felsős diákok véleményét, akkor még árnyaltabb a kép, a felsősök pozitívabban ítélik meg a település helyzetét. E kérdés megítélésében a képzetesebb családok gyermekei pozitívabban nyilatkoztak. Az is jellemző, hogy a jobb tanulók egy kicsit kritikusabban szemlélik falujukat.

² Az index kiszámításánál nem vettük figyelembe a "nem tudom" választ adókat.

Herend fejlődő vagy hanyatló település?

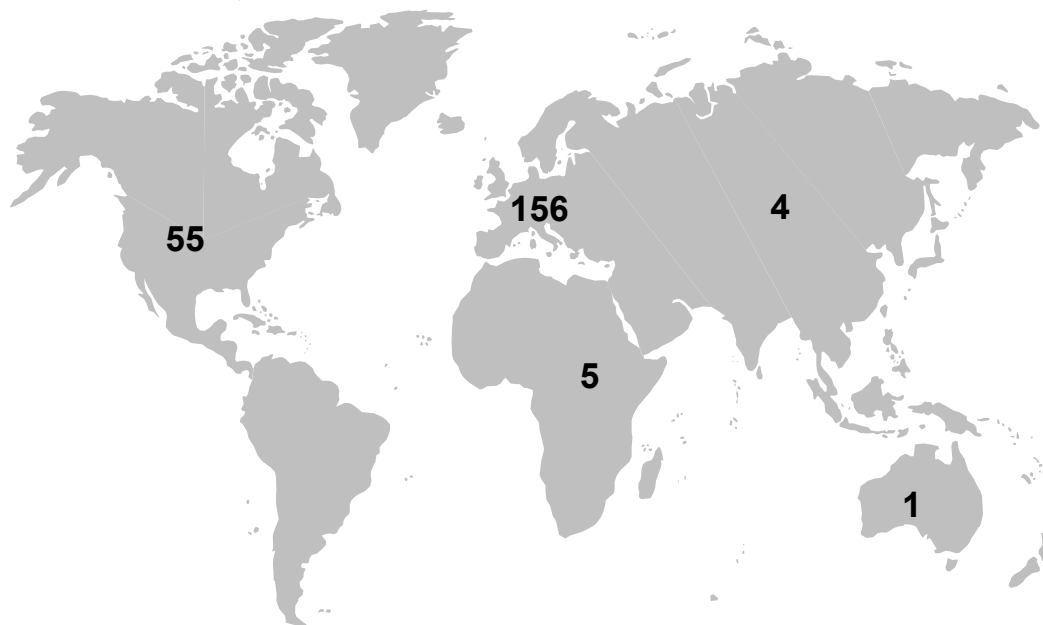

Herend inkább fejlődő, vagy inkább hanyatló település?

Megkérdeztük azt is, hogy ha lenne választási lehetőség, felnőtt korában hol, melyik magyar városban telepednének le a fiatalok. A legtöbben konkrét településnevekkel válaszoltak, de kaptunk "Balatonpart" és "Alföld" válaszokat is. A lista első három helyezettje mindazonáltal maga a lakótelepülés, Herend (87 említés), Budapest (19) és a megyeszékhely Veszprém (17).

Ami a külföldi összehasonlítás lehetőségét illeti, a tanulók 59 százaléka járt már külföldön. Ennél fogva a többségük nemcsak a televízióból, a filmekből, hírekből érkező benyomások alapján dönthetett arról, hogy ha hosszabb időt külföldön tölthetne, akkor melyik országot választaná. A részletesebb elemzés kimutatta, hogy a családok kulturális tőkéjének e kérdésben is igen fontos szerepe van. A legalább érettségizett szülők gyermekei között kétszer, a diplomásoknál háromszor nagyobb arányban talákoztunk olyan tanulóval, aki életében legalább egyszer járt már külföldön.

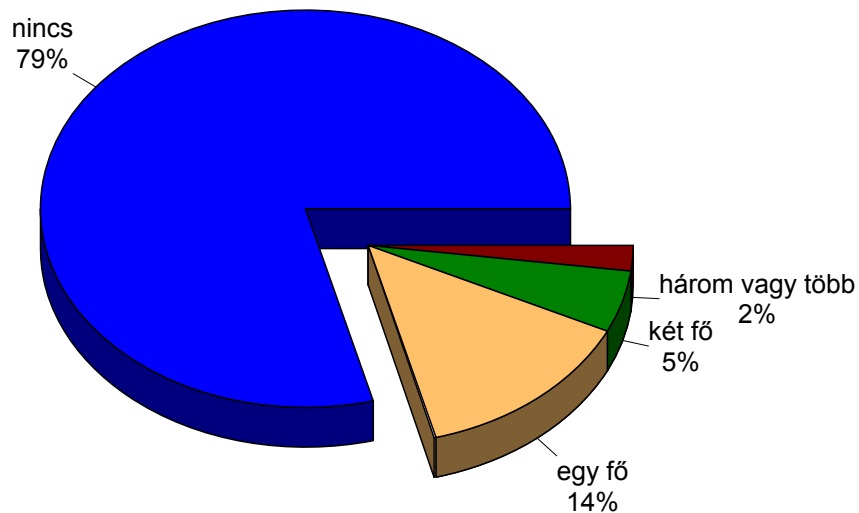

A legtöbben úgy vélik, hogy ha tehetnék Németországba utaznának el (57 említés), de sokan (34 fő) a világ jelenlegi vezető hatalmát, az Amerikai Egyesült Államokat is felkeresnék. Mindez nem meglepő, mert egyrészt Németországot Európa vezető gazdasági hatalmának tartja a közvélemény, másrészt közismertek Herend német kapcsolatai, az USA pedig még mindig az “ígéret földje” sokak számára. Európai országok kerültek a harmadik és negyedik helyre is (Franciaország 26 említés, Olaszország 18 említés). Ha az egyes országokra leadott szavazatokat kontinensenként összesítjük az európai országokra több mint százötven “szavazatot” adtak le a tanulók (152). Az amerikai kontinens áll a második helyen (55), Afrika a harmadik (5), s ázsiai ország és Ausztrália ennél is kevesebb említést kapott.

8. EGZISZTENCIA, CSALÁD

A kérdőíves adatfelvételben megkérdezett tanulók négyötödének nincs a családjában munkanélküli, 14 százaléknak egy fő, 7 százaléknak kettő vagy több munkanélküli van a közvetlen családjában (akikkel együtt lakik). Természetesen a képzetesebb családok kevésbé érintettek e jelenség által, míg a maximum nyolc általánost végzett szülők gyerekeinek családjában 41 százalékban van munkanélküli, addig a szakmunkásoknál és érettségizetteknél 21-24, a diplomásoknál pedig 9 százalék ez az arány.

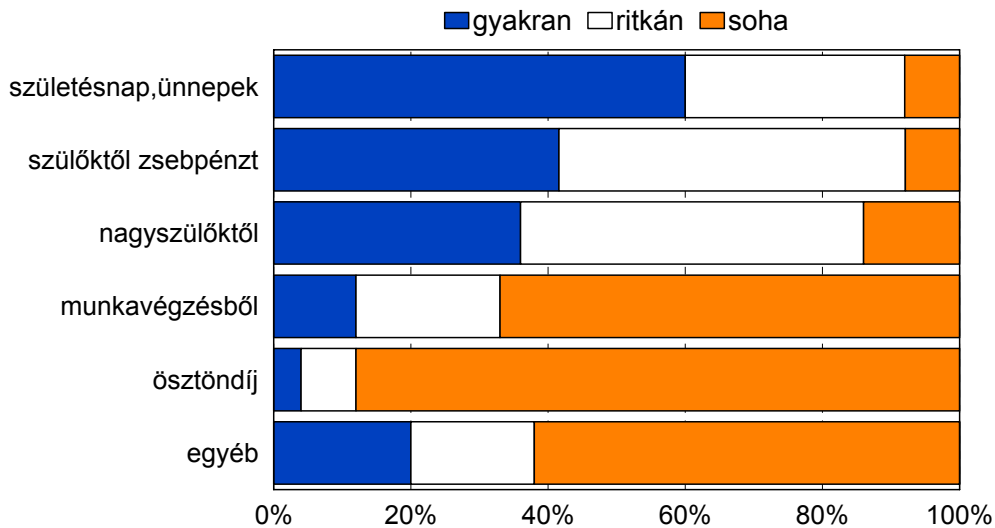
Hány munkanélküli van a családban?

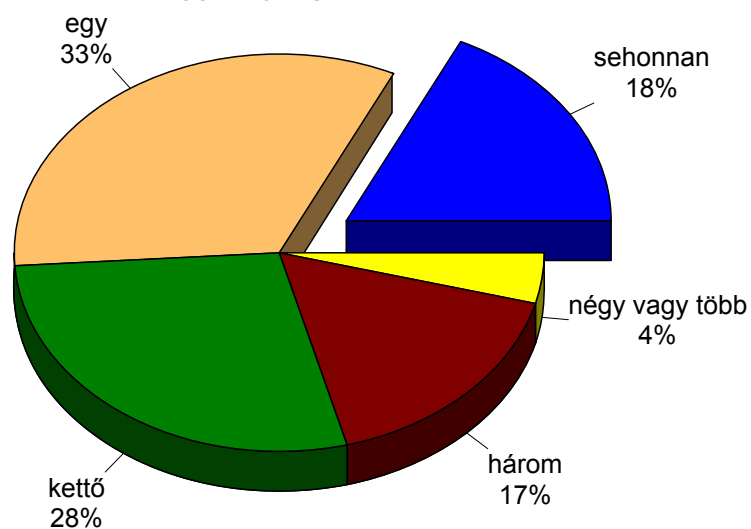
A munkanélküliség megjelenése a családban sokmindent befolyásol negatívan, pl. a fiatalok jóval kevesebb zsebpénzre számíthatnak. A kérdőívben megkérdeztük, hogy a fiatalok mennyi pénzből gazdálkodnak hetente. Kiderült, hogy a tanulók 38 százalékának nincs rendszeres zsebpénze, s ez az arány minden szubpopulációban állandó. A tanulók felének heti zsebpénze nem éri el az 500 forintot sem, 25 százalékuk 500-1000 forint között kap, s további 21 százalékuk kap 1000 forintnál magasabb összeget hetente. Az összesített heti átlag 605 forint. Az átlag azonban elfedi azt a tény, hogy a fiúk több (704 Ft.), a lányok kevesebb (463 Ft.) pénzből gazdálkodhatnak, valamint hogy a tanulók zsebpénze az életkor emelkedésével folyamatosan nő.

A családok jövedelmi és képzettségi szintje közötti eltérésekről tudósít az a tény, hogy a legtöbb zsebpénzt az alacsony iskolai végzettségű családokban adják a tanulóknak, míg a legkevesebbet az érettségizett szülők.

Mikor szoktál pénzt kapni?

Hány biztos forrásból jutnak pénzhez a tanulók?

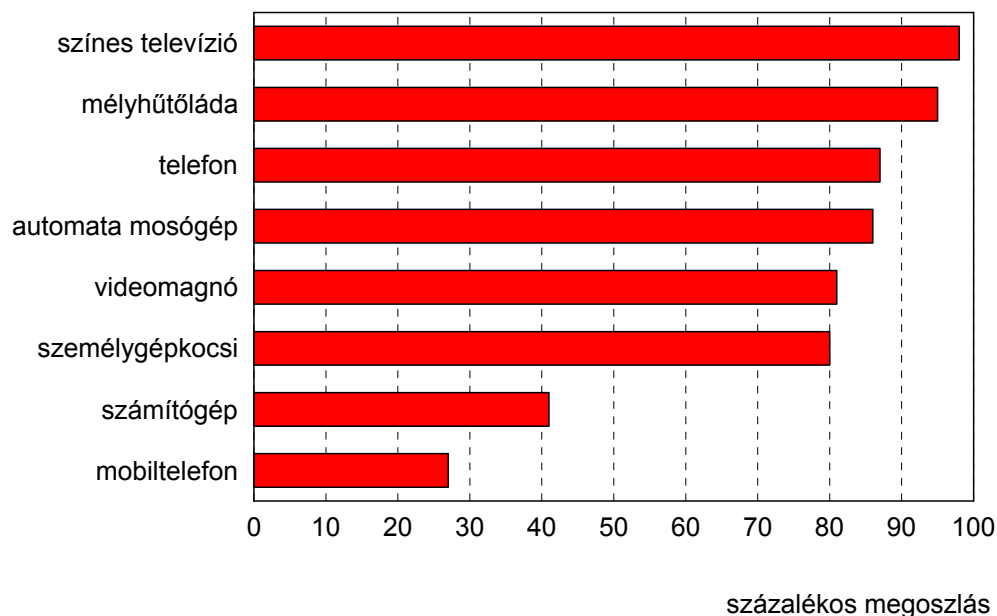
A kutatás során kíváncsiak voltunk arra, hogy honnan, milyen forrásból jutnak pénzhez a tanulók. E kérdésben elmondható, hogy a legbiztosabb anyagi forrás a családi

ünnepek (pl. születésnap, névnap, húsvét), a diákok 60 százaléka rendszeresen, 32 százaléka alkalmanként számíthat ilyenkor pénzre. Nagyszülőktől támogatást 14 százalék nem kap soha. Munkavégzésből minden harmadik tanuló szerez időnként egy kis költőpénzt, míg ösztöndíjat 12 százalékuk kap. Egyéb forrást is többen jelöltek meg. Ilyen forrás a tanulmányi eredménytől függően a jó jegyekért kapott pénz (8), az üvegviszaváltás (2) vagy a búcsú (2).

Miután összesítettük a biztos anyagi forrásokat megállapítható, hogy mindössze a 18 százalék nem jut pénzhez rendszeresen. Egy állandó forrásra támaszkodik minden harmadik diák, két biztos forrást jelölt meg 28 százalékuk. Három rendszeres forrást találtunk 17 százalékánál. A nemek tekintetében jellemző, hogy a lányok inkább egy, a fiúk inkább több biztos forrásból jutnak pénzhez.

A munka élménye nem áll távol a diákoktól, hiszen saját bevallásuk alapján 31 százalékban már dolgozott valaha. A tanulók közül többen említették az újság és szórólapkihordást, a mezőgazdasághoz vagy a kerthez kapcsolódó fizikai munkát és a könnyű segédmunkát. Logikus, hogy komolyabb munka tapasztalattal rendelkeznek a hetedikes és nyolcadikos tanulók, 42 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy már dolgozott életében, közülük is elsősorban a fiúk.

A családban meglévő technikai eszközök

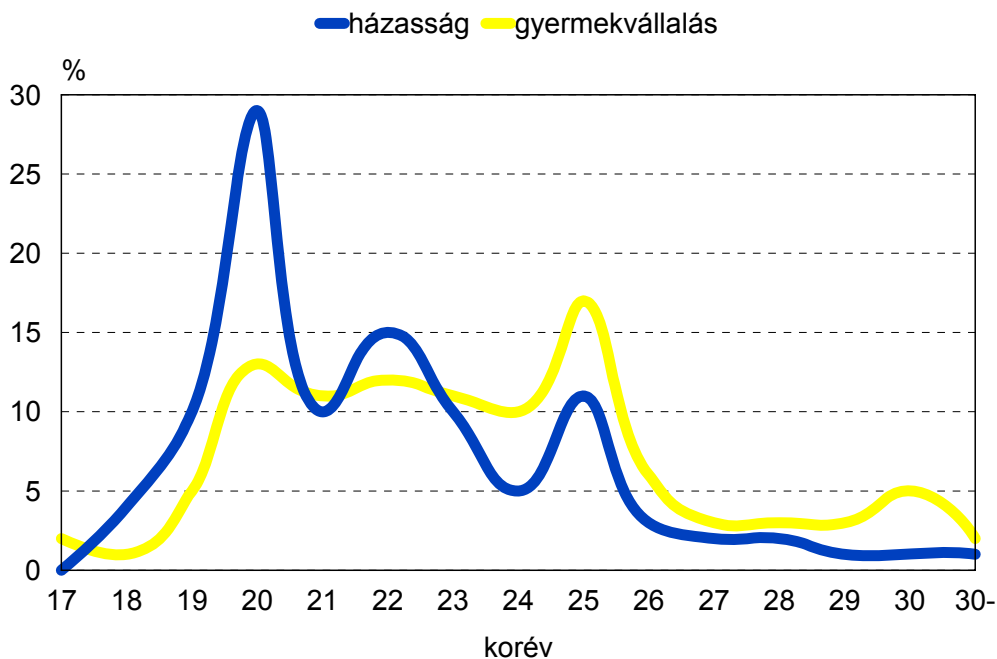

A családok gazdasági helyzetének jellemzője a háztartás felszereltsége is. Ez váltotta ki az egyéb, jövedelemre vonatkozó kérdéseket, mivel ezekre releváns választ nem kaptunk volna a fiatalokról.

Az ábrán az utolsó két itemre hívnánk fel a figyelmet, és paradox módon éppen a viszonylagosan magas említettségre. A mobiltelefonok már minden negyedik háztartásban megtalálhatóak, és személyi számítógéppel is rendelkezik a tanulók családjának 40 százaléka. A jó és jeles tanulmányi eredménnyel rendelkezők, valamint a legalább érettségizett szülők gyermekeinek több mint fele akár otthon is használhat számítógépet.

Az egzisztenciával, a családdal kapcsolatos elképzelések egyik fontos mércéje az, hogy a fiatalok mikor akarnak megházasodni és gyermeket vállalni. Arra kértük őket, hogy mondják meg azokat az életkorokat, amikor ezeket a saját szemszögükből a legjobbnak tartanák. A kérdezettek csupán 5-6 százaléka mondta, hogy nem akar gyermeket vagy nem szándékozik megházasodni, és a fiatalok egyötöde nem tudott időpontot mondani. A válaszolók időgörbéjét az alábbi ábra mutatja.

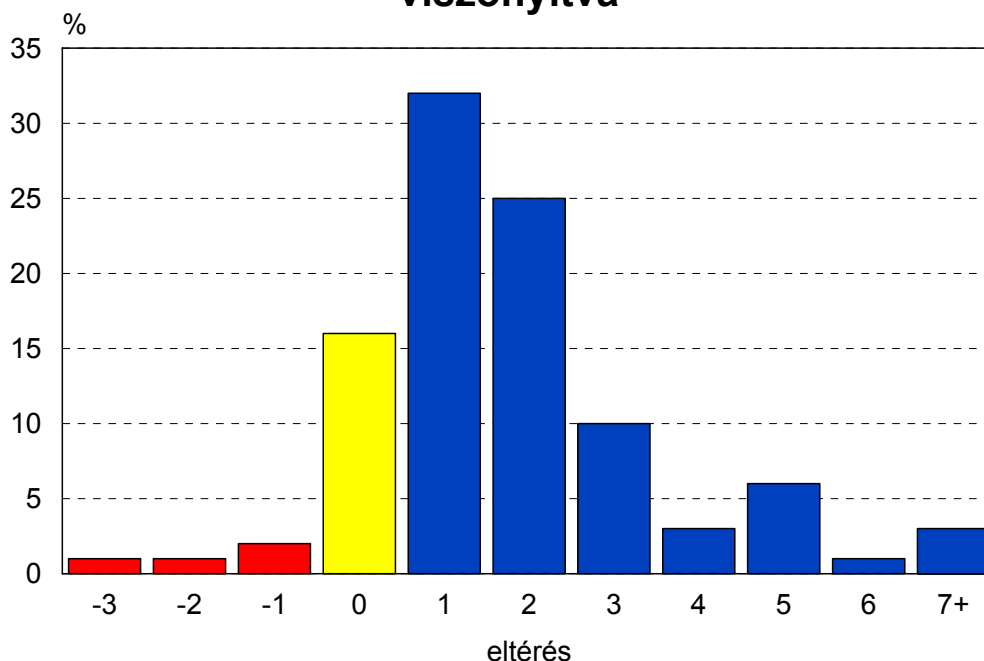
A házasság és a gyermekvállalás időgrafikonja

A két görbe közül kétségtelenül a házasság a könnyebben magyarázható. Itt az első - és egyben legnagyobb - csúcs a 20. életévben van. Ettől kezdve két lokális csúcs mellett folyamatosan csökken. Az átlag 22 év korábbi, mint a 14-27 évesek által prognosztizált kor. Mindez eltér a korábbi években megfigyelt országos tendenciától, mely szerint a házasság időpontja egyre későbbre tolódik, alapvetően két okból: a felsőoktatásban történő egyre nagyobb arányú részvétel és az életkezdés nehézségei miatt.

A gyermekvállalás ennél bonyolultabb ügy. 25 éves kor felett már csak kevesen szeretnék az első gyermeküket, és szerencsére 20 éves kor alatt is kevesen vannak. Ez a tanulók realitásérzékéről tanúskodik. 23 év az a kor, ahol a házasság és a gyermekvállalás gyakorisági görbéje átfordul, eddig a házasság volt a gyakoribb, ezután a gyermekvállalást említik többen. Ez azt is mutatja, hogy a kettő nem feltétlenül esik egybe, a gyermekvállalásnál nagyobb a "biológiai kényszer", bár egyenletesebben oszlik szét, mint a házasság. Jellemző, hogy a fiúk átlagosan egy évvel későbbre tervezik a gyermekvállalást, mint a lányok.

A gyermekvállalás tervezett éve a házassághoz viszonyítva

A gyermekvállalás és a házasság tervezett évéből meghatározható, hogy a diákok terviben hogyan helyezkedik el egymáshoz képest e két esemény. A tanulók 4 százaléka hamarabb tervezi a gyermekáldást mint a házasságit, 16 százalékuk ugyanarra az évre teszi. A legtöbbben a házasság utáni első két évben szeretnék az első gyermeket vállalni.

Korábban láthattuk, hogy a tanulók többsége egész családban él, kielégítő egzisztenciális körülmények között. Ugyanakkor a családi kapcsolat és viszonyrendszernek ezek csupán a keretei, ezekből nem lehet empirikus következtetéseket levonni a családi viszonyok minőségére nézve. A családi kapcsolat minőségét az interperszonális interakciók száma alapján próbáltuk meghatározni. Megkérdeztük a diákokat mennyire jellemző családjukra, hogy különböző alkalmakkor együtt vannak, beszélgetnek-e egymással.

Mennyire jellemző a családtagjaidra, hogy...

	<i>Pontszám (százfokú skálán)</i>
<i>ünnepeket együtt töltik</i>	92
<i>sokszor beszélgetnek egymással</i>	81
<i>hétvégéket együtt töltik</i>	77
<i>gyakran vannak együtt</i>	75
<i>szabadságot együtt töltik</i>	70

A vizsgált fiatalok családjára a felsorolt valamennyi kijelentést jellemzőnek vélték a tanulók, leginkább azzal a kijelentéssel értettek egyet, hogy az ünnepeket együtt töltik, de a túlnyomó többség szerint családjuk tagjai sokszor beszélgetnek is egymással. A családi viszonyok szorosságát mutatja, hogy az ötféle felsorolt szociális interakció közül mennyi jellemző egy-egy tanuló családjára. Az összegzett mutató alapján a diákok 56 százaléka mind az öt interakciót inkább igen vagy teljes mértékben jellemzőnek vélte, 20 százalékuk négyet, 14 százalékuk pedig csak hármat. Maximum két ítemet jelölt minden tizedik tanuló. Jól kivehető tendencia, hogy a nagyobb családokban magasabb a családtagok közötti kapcsolatok intenzitása.

9. A DIÁKOK ÉRTÉKRENDJE ÉS PSZICHÉS ÁLLAPOTA

A herendi tanulók általános helyzetét felmérő kutatásunk nem lenne teljes a diákok pszichés állapotának vázolója nélkül. Beszámolónk végén ilyen jellegű eredményeinkről adunk számot.

A következő állításokat mennyire érzed igaznak magadra nézve?

	teljesen %	inkább igen %
Boldog vagyok	35	43
A vallás fontos szerepet tölt be az életemben	21	23
Mostanában gyakran idegeskedem	11	30
Néha úgy érzem, hogy senkinek sincs rám szüksége	11	16
Sokszor egyedül érzem magam	8	15
Általában rosszul alszom	8	13
Gyakran fog el félelemérzés	5	18
Gátlásos vagyok	4	13

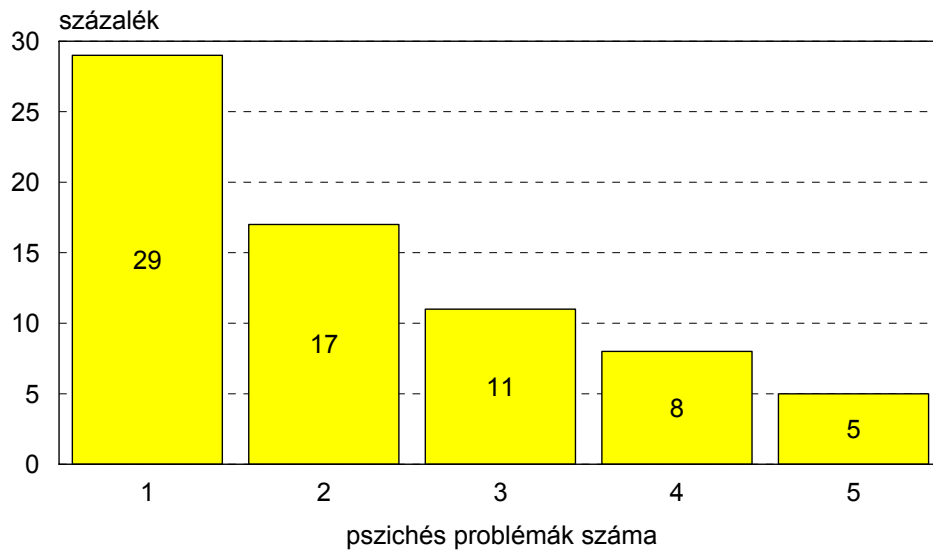
A tanulók többsége a lelki állapotára vonatkozó pozitív jellemzőket érezte magára nézve igaznak, ugyanakkor az iskolások jelentős része kisebb nagyobb intenzitással, de küszködik valamilyen lelki problémával. A legnagyobb egyetértés abban volt a tanulók között, hogy jelenleg boldogok-e, 78 százalékuk fogalmazott meg igen választ. Többen vallják azt is, hogy a vallás fontos szerepet tölt be életükben.

A negatívumok közül a diákok közel fele gyakran idegeskedik, 27 százaléka érzi néha úgy, hogy senkinek sincs rá szüksége. A gátlásossággal 17 százalékuk, a magány érzetével és félelemérzéssel pedig minden negyedik tanuló küzd több-kevesebb rendszerességgel. Az alvászavar 21 százalékuknál jelentkezik.

Ha összevonjuk a pszichés problémákat (félelemérzés, magány, gátlások, alvászavar, idegesség) egy közös változóba, akkor megdöbbentő, hogy 69 százalékánál találtunk legalább egy itemet, 40 százalékánál legalább kettőt, s a tanulók negyedénél három vagy több pszichés probléma előfordulását regisztráltuk. Kifejezetten gyakran fordul elő legalább egy "tünet" a tanulók 25 százalékánál, kettő vagy több 11 százalékuknál.

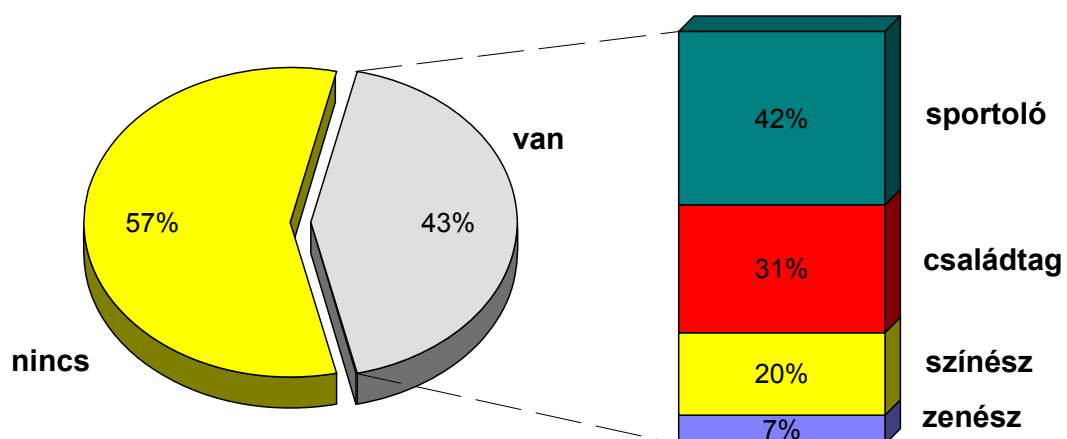
A lelki problémákkal magasabb arányban küszködnek a lányok, a képzetlenebb szülők gyermekei és a gyengébb tanulók.

Az pszichés problémák előfordulási aránya

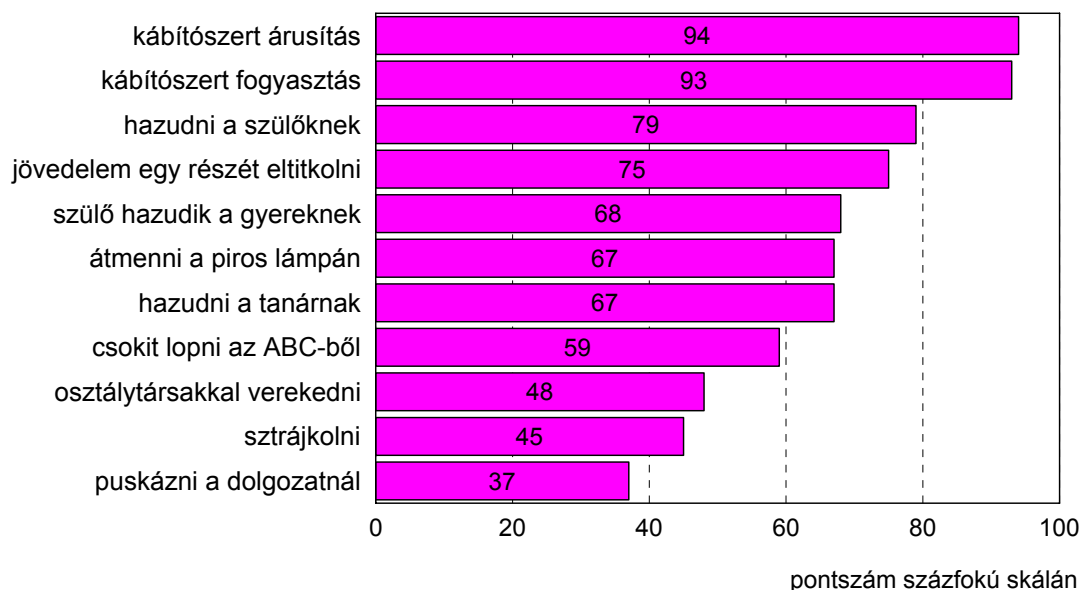
Az értékrend kérdésköréhez érdekes adalékkal szolgál, hogy a megkérdezett tanulók többségének (57 százalék) nincs példaképe, akinek van, azok legnagyobb számban valamilyen sportolót vagy családtagjukat nevezték meg. Ezek az arányok sokkal magasabbak, mint 14-27 évesek körében mért értékek.

Van példaképed?

Az empirikus adatfelvételek során nemcsak a 14-27 hanem 9-14 évesek korosztályában is gyűjtöttünk olyan adatokat, amely alapján képet kaptunk a különböző destruktív cselekedetek megítéléséről. (A két korcsoportban némileg eltérő itemsort kérdeztünk le)

Mennyire súlyosak az alábbi cselekedetek?

A legsúlyosabb bűncselekménynek a kábítószerrel kapcsolatos visszaélést (árusítás és fogyasztás) minősítették a diákok, a százfokú skálán mért 93-94 pont egyöntetű és határozott véleményt mutat. Szintén súlyos a jövedelem eltitkolása az adóhatóság előtt (75 pont) valamint a szülőknek való hazugság (79 pont). Közepesen súlyos cselekedet, ha tanárnak hazudik egy gyerek, vagy fordítva ha a gyereknek hazudik a szülő/felnőtt, valamint a közlekedési kihágás. Bizonytalan a megítélése a verekedésnek, a csokilopásnak, s egyáltalán nem súlyos cselekedetnek a csekély társadalmi veszélyességű sztrájkot és a dolgozatnál való puskázást minősítették a diákok, csakúgy, mint a náluk idősebbek.

Szignifikáns eltérés, hogy lányok minden cselekedetet néhány ponttal súlyosabbnak ítélték mint a fiúk, de ez általános jelenség, nem a herendi általános iskolások sajátossága. Különösen nagy az eltérés a szülőnek való igazmondást illetően, míg a lányok 85 pontra értékelték, addig a fiúk csak 75 pontra, de markáns eltérés tapasztalható a verekedés és a kábítószer fogyasztás/árusítás megítélésében is. Az is megfigyelhető, hogy az idősebb diákok enyhébben ítélték, csakúgy, mint a képzetesebb szülők gyermekei.

A felsorolt 11 itemet faktoranalízissel elemezve kiderült, hogy a diákok gondolkodásában négy eltérő halmazba rendeződnek a felsorolt cselekedetek. A társadalmilag veszélyes faktorba tartozik kábítószer árusítása és fogyasztása, illetve a szülőknek való hazugság. A második csoport a csekély társadalmi veszélyességű cselekedeteket tartalmazza, ide a puskázás és a csokilopás tartozik. A harmadik halmaz - csakúgy, mint a 14-27 éveseknél - itt is a jogilag vagy erkölcsileg vitatott cselekedetek (sztrájk, jövedelem eltitkolása, közlekedési kihágás). A negyedik faktor a hazugsággal kapcsolatos itemeket tömöríti, a szülő-gyerek, gyerek-felnőtt, gyerek-tanár relációkban.

Egy másik matematikai-statisztikai eljárás segítségével azt térképeztük fel, hogy a válaszok alapján milyen csoportokba rendeződnek a tanulók. A klaszteranalízis során azokat a tanulókat, akik hasonlóan vélekednek az egyes cselekedetekről külön csoportokba, ún. klaszterekbe soroltuk. A herendi általános iskolában három jól elkülöníthető csoportot határozhatunk meg, mely csoportok egyben társadalmi intézményekhez való viszonyokat is jelölnek.

Az egyes cselekedetek súlyosságának megítélése az egyes klaszterekben (átlagpontszám százfokú skálán)

	1. klaszter (pontszám)	2. klaszter (pontszám)	3. klaszter (pontszám)
kábítószer fogyasztani	98	86	84
hazudni a szülőknek	87	72	72
a jövedelem egy részét eltitkolni az adóhatóság előtt	85	83	44
átmenni a piros lámpán	84	67	32
hazudni a tanárnak	82	54	50
szülő vagy felnőtt hazudik a gyerekeknek	76	61	63
csokit lopni az ABC-ből	74	34	50
osztálytársakkal verekedni	63	37	32
sztrájkolni	60	57	11
puskázni a dolgozat írásánál	51	16	21
társadalmi szabályokhoz való viszony	konform	újító	lázadó
szankciókhoz való viszony	szigorú	realista	elnéző
a tanulók klaszteren belüli aránya	55 %	17 %	28 %

Az első klaszterbe azok a tanulók tartoznak, akik valamennyi általunk felsorolt cselekedetet súlyosnak ítélték. Ők tipikusan konform módon viszonyulnak a társadalmi szabályokhoz, azok megsértését szigorúan büntetnék. Ide tartozik a tanulók fele, 55 százaléka.

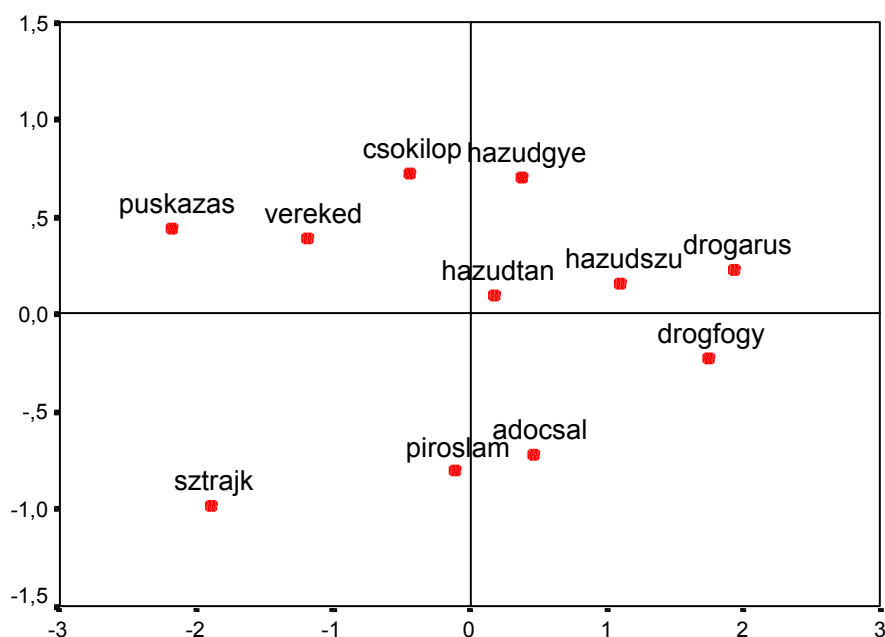
A második csoport az újtóké, akik a megváltozott erkölcsi világrendhez kötődő értékek mentén szervezik az életüket. A szabályok megsértését a realitások alapján szankcionálnák, ennek megfelelően liberálisabb beállítódásúak. Ők is a kábítószer fogyasztást ítélik a legsúlyosabbnak, de utána az adócsalás következik, majd a kábítószer árusítása és a szülőnek való hazugság. A többi cselekedetet enyhének vagy egyáltalán nem súlyosnak vélik. Az újtók-realisták csoportjába tartozik a diákok 17 százaléka.

A harmadik klaszter tagjai csupán három cselekedet (kábitószer árusítása, fogyasztása, hazugság a szülőnek) tartanak súlyosnak a felsoroltak közül, a legtöbb itemre adott érték nem haladja meg az 50 pontot sem. A társadalmi szabályokkal szemben lázadóbbak, ennek megfelelően a szabálysértőkkel szemben elnézőek. A tanulók 28 százaléka ilyen.

Érdekes közelebről is megvizsgálni az egyes klaszterek társadalmi-demográfiai összetételét. A konformok magasabb arányban vannak a lányok között, az alacsonyabb osztályokban (IV-IV. évfolyam) tanulók, a közepesek, és az iskolázatlanabb családok gyermekei körében. A lázadók ezzel szemben inkább a képzettebb családokban, a fiúk és a végzősök (VII-VIII. évfolyam) között találhatók. Ezek a magatartásformák utolérhetők az életvezetési jellemzőkben is, pl. a lázadók 45 százaléka legalább egyféle módon károsítja egészségét (17 százalékuk legalább kétféle képpen), míg a konform viselkedést követők 76 százaléka az alkoholtól, drogtól, dohányzástól teljesen mentes életet él.

Az egyes társadalmi cselekedetokről alkotott vélemények alapján - többdimenziós skálázással - meghatároztuk az egyes cselekedetek egymáshoz viszonyított helyzetét. A következő diagramon az itemek egymástól való távolsága azt jelzi, hogy megítélésük mennyire hasonló. Akkor kerül két változó egymáshoz közel, ha a válaszolók ugyanúgy ítélik meg őket. Az ábrán a vízszintes tengely az enyhe-súlyos dimenzió, a függőleges tengelyt pedig a vitatott-egyértelmű fogalompárral lehet azonosítani. Jó látható, a vitatott és enyhének ítélt cselekedetek halmazába tartozó sztrájk és a piros lámpán való áthajtá elkülönülése a vitatott, de súlyos dimenzióban lévő adócsalástól. Érdekes megfigyelni azt is, hogy nem ugyanúgy vélekednek a tanárnak való hazugságról és arról, hogy ha valaki a szülőnek hazudik. A legtöbb item társadalmilag egyértelműnek ítélt cselekedetek dimenzióiban található.

A cselkedetek egymáshoz való viszony

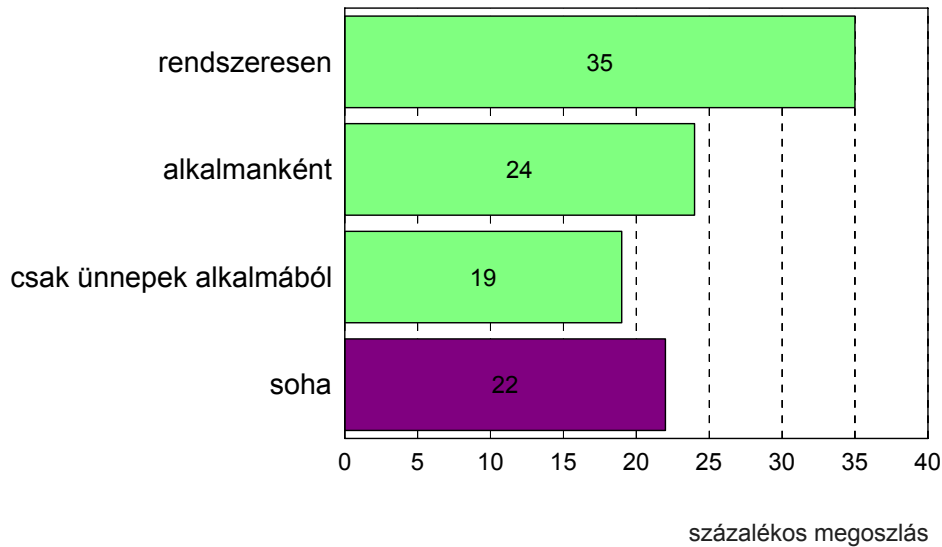

Összességében tekintve a legtöbb kérdésben a 9-14 éves tanulók szigorúbbnak mutatkoznak mint a 14-27 éves korosztály tagjai. Különösen nagy az eltérés a jövedelem eltitkolás kérdésben, melyet a dolgozó fiatalok közül vélhetően sokan követnek.

Az egyes cselekedetek súlyosságának megítélése a két mintán (átlagpontszám százfokú skálán)

	14-27 évesek	9-14 évesek	eltérés
kábítószer árusítani	91	94	+3
kábítószer fogyasztás	77	93	+16
hazudni a szülőknek	59	79	+20
átmenni a piros lámpán	54	67	+13
verekedni	50	48	-2
csokit lopni az ABC-ből	42	59	+17
jövedelem egy részét eltitkolni	39	75	+36
sztrájkolni	27	45	+18
puskázni a dolgozatnál	18	37	+19

A tanulók templomba járási szokásai

Az utóbbi évtizedben - jelentős társadalmi igényre reagálva - felerősödött a vallási nevelés, fokozatosan erősödnek az egyházak, sőt bizonyos fokig divat is lett egyházi ünnepek, családi események idején templomba járni. A herendi diákok többsége (59 százalék) alkalmanként vagy rendszeresen megfordul a vallási gyülekezetben. 19 százalékuk csak a nagy egyházi vagy családi ünnepek alkalmával jár vallási összejövetelre. Összességében intenzívebb templombajárási szokást mértünk Herenden, mint más településen, de azt is hozzá kell tenni hogy mindennek sem az életmódra, sem az alapvető értékrendi kérdésekre, sem pedig családi, közéleti jellemzőkre nincs hatása.